

TILLEGG TIL KULTURMINNEGRUNNLAG

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3 (delstrekning 3, delstrekning 4, forlengelsen av Fløyfjellstunnelen)

Framsida:

Utsnitt fra rektangelkart 1856-60.

Selvikveien 6, våningshus under gården Ervik.

Kyrkjekrinsen skole, Åsamyrane 304.

Familiegravsted for Hagelsteen slekten.

Tillegg til Kulturminnegrunnlag for: Bybanen fra sentrum til Åsane

DELRAPPORT 3

Delstrekning 3, Eidsvågtunnelen – Tertneskrysset (planid.: 65820000)

Delstrekning 4, Tertneskrysset – Vågsbotn (planid.: 65830000)

Forlengelsen av Fløyfjellstunnelen (planid.: 65840000)

Bakgrunn for rapporten

Traseen som nå skal reguleres ble vedtatt i 2016 (88/16 og 19/18). Denne avviker på deler av strekket fra de traseene som ble utredet i 2012/2013.

I forbindelse med trasévalget utarbeidet Byantikvaren i 2012 et kulturminnegrunnlag. Den foreliggende rapporten er et tillegg til dette. Tillegget supplerer og utdyper enkelte områder og aspekter ved kulturmiljøet i planområdet som nå skal reguleres for Bybanetraseen.

Kulturminnegrunnlaget for Bybanen Sentrum – Åsane tok for seg traséalternativene som i henhold til planprogrammet skulle utredes fram mot trasévalget. I den fasen eksisterte det ikke noen plangrense, og kulturminnegrunnlaget forholdt seg til grove skisser for traséene. Det ble påpekt et behov for å gå nærmere i detalj når endelig vedtatt trase forelå.

Denne utredningen er et videre grunnlag for kulturminneverdier knyttet til strekkene:

- Delstrekning 1, Kaigaten – Sandbrogaten (planid.: 65800000).
- Delstrekning 2, Sandbrogaten – Eidsvågtunnelen (planid.: 65810000).
- Delstrekning 3, Eidsvågtunnelen – Tertneskrysset (planid.: 65820000)
- Delstrekning 4, Tertneskrysset – Vågsbotn (planid.: 65830000).
- Hovedsykkelrute Bradbenken – Munkebotstunnelen (planid.: 65790000).
- Forlengelsen av Fløyfjellstunnelen (planid.: 65840000).

Tillegget er delt i tre delrapporter; den første for delstrekning 1- sentrum, den andre for delstrekning 2 - Sandbrogaten til Eidsvågtunnelen, samt Hoved sykkelruten fra Bradbenken til Munkebotstunnelen. Den tredje delrapporten tar for seg delstrekningene 3 og 4, fra Eidsvågtunnelen til Vågsbotn, samt forlengelsen av Fløyfjellstunnelen.

Kulturmiljøet i Bergen sentrum og Sandviken har blitt dokumentert og analysert i en rekke ulike sammenhenger de siste 20 årene, først og fremst i forbindelse med overordnet planlegging. Dette tillegget fokuserer på områder som tidligere ikke har fått særlig oppmerksomhet, men som har sine særpreg, verdier og identitet. Eksempler på dette er Lynghaugen og Hatleberg.

Strekket Eidsvåg til Åsane er i varierende grad dokumentert og behandlet. Kulturmiljøet knyttet til Eidsvåg fabrikker er for eksempel godt omtalt i tidligere utredninger, mens boligutbyggingen nordover i traseen ikke har fått like mye oppmerksomhet.

Det vil bli behov for å gå nærmere inn på problemstillinger og løsninger ved detaljering av traséen, og deler av den vedtatte traseen er heller ikke tilstrekkelig utredet.

Tidligere utførte kulturminnegrunnlag og rapporter som har betydning for arbeidet med denne delrapporten:

- Kulturminnegrunnlag i tilknytning til arbeidet med «Bybanen Sentrum-Åsane», 2012
- Kulturminnegrunnlag for Eidsvågveien, 2016
- Kulturminnebeskrivelse for reguleringsplan for Eidsvåg fabrikker, 2008
- Konsekvensutredning, Bybanen Bergen sentrum-Åsane, februar 2013
- Kulturminnedokumentasjon for Nyborg – Åsane, 2014
- Kulturminnegrunnlag, E16 Arna – Vågsbotn, 2014
- Antikvarisk dokumentasjon, Eidsvåg kommunehus, Jordalsveien 1, 2015

Byantikvarens innspill til hensynssoner i KPA med beskrivelse og føringer er også et grunnlag for arbeidet med den vedtatte traseen.

Denne rapporten er i stor grad bygget opp rundt informasjon hentet fra historiske kart og foto. Mye av dette materialet er vist som illustrasjoner i rapporten.

Kart

- ❖ Sårbarhetskart for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Sårbarhetskart for delstrekning 4
- ❖ Alderskart for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Alderskart for delstrekning 4
- ❖ Hensynssonekart for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Hensynssonekart for delstrekning 4
- ❖ Kart med ortofoto fra 1951 for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Kart med ortofoto fra 1951 for delstrekning 4

Innhold

Bakgrunn for rapporten	1
Topografi og tidlig historie på strekningen Eidsvåg og Åsane	4
Delstrekning 3, Eidsvågtunnelen – Tertneskrysset, og forlengelse av Fløyfjellstunnelen	6
Eidsvåg og Øvre-Eide	7
Ervik	15
Ervik ved Sletteemyrene.....	18
Åstveit ved Sjurastemma og Griggastemma	22
Åstveitskogen	24
Delstrekning 4, Tertneskrysset – Vågsbotn	27
Ulset og Rolland.....	28
Saurås ved Salhusveien og Nyborg.....	31
Birkeland ved Kyrkjekrinsen skole.....	37
Birkeland ved Vågsbotn.....	41
Verneverdi og sårbarhet	43
Delområde 3, og forlengelse av Fløyfjellstunnelen	43
Delområde 4	44
Kilder	46
Vedlegg.....	46

Topografi og tidlig historie på strekningen Eidsvåg og Åsane

Topografien i Åsane ble dannet i løpet av den siste istiden, som for Vestlandets del tok slutt for ca. 10 000 år siden. Da isen trakk seg tilbake, stod det igjen et landskap av fjell, dalfører, vann og myrer. Navnet Åsane avspeiler derfor godt topografien i området.

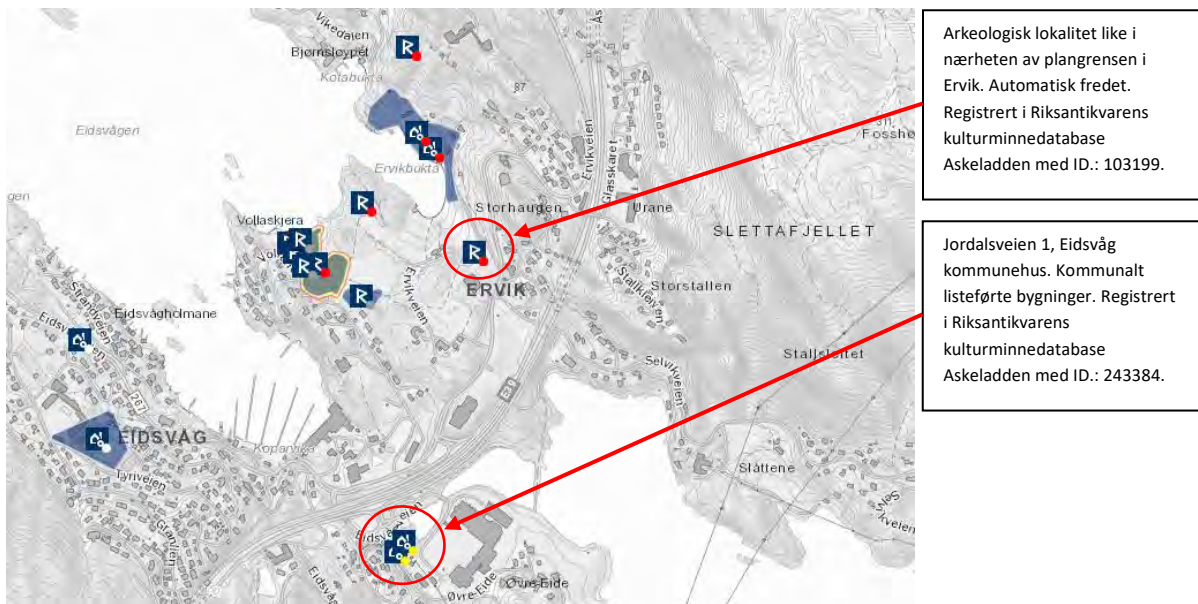
Figur 1: Flyfoto fra 1969 illustrerer godt topografien i planområdet. Det er her mulig å se området fra Eidsvåg skole i Ervik nede i venstre hjørne, til Birkeland øverst til høyre i bildet (Foto: UiB – Billedsamlingen: ubb-w-f-203096).

For menneskene som har livnært seg i Åsane, har topografien i området vært utfordrende, men også livgivende. Til tross for myrlendte og våte områder i sentrale deler av Åsane, egnen området seg godt for jakt og fiske. Jeger- og sankertradisjonen varte fram til slutten av yngre steinalder da jordbruket etter hvert kom til å spille en stadig viktigere rolle. Det er gjort flere funn fra stein- og jernalder, som helleristninger, gravminner og en bauta med runer.

Utnyttelsen av området har historisk sett hovedsakelig dreid seg om jordbruk. Bergen utgjorde et marked hvor bøndene kunne omsette produktene sine. Nærheten til byen gjorde også at noen kunne livnære seg som for eksempel bygningsarbeidere. Eidsvåg, Salhus og Hylkje, utviklet seg på 1800-tallet til viktige industristeder.

Den myrete Midtbygda ble i 1950-årene drenert til nye jordbruksareal, men i 1960-årene eksploderte boligutbyggingen og Åsane ble i stedet forvandlet fra å være en jordbruksbygd til å bli en forstad til Bergen. I moderne tid har store deler av Åsane utviklet seg som en kombinasjon av industri og næringsliv, med påfølgende bebyggelse av ulike karakterer. Mens senterfunksjonene tidligere lå i

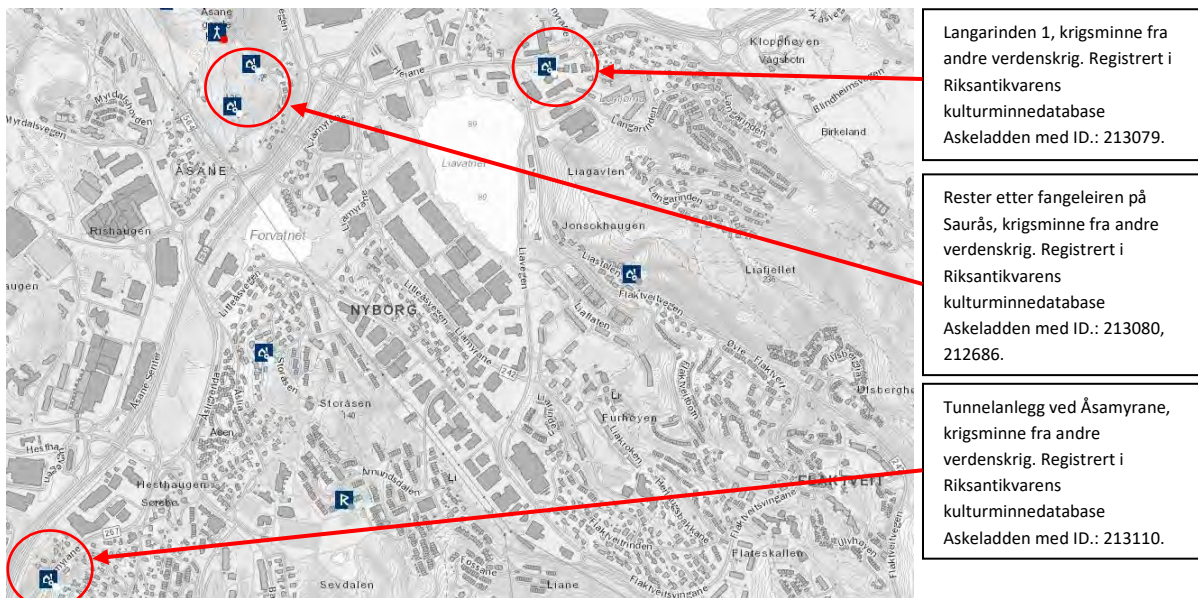
Eidsvåg og Salhus, ble Midtbygda med Åsane Senter det nye senteret i Åsane. Det er derfor få spor igjen av tidlige jordbruksareal og jordbruksbygninger i planområdet.

Arkeologisk lokalitet like i nærheten av plangrensen i Ervik. Automatisk fredet. Registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID.: 103199.

Jordalsveien 1, Eidsvåg kommunehus. Kommunalt listeførte bygninger. Registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID.: 243384.

Figur 2: Utsnitt fra Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med avmerkede lokaliteter innenfor og nært opp til planområdet (Illustrasjon: Riksantikvaren og Byantikvaren 2018).

Langarinden 1, krigsminne fra andre verdenskrig. Registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID.: 213079.

Rester etter fangeleiren på Saurås, krigsminne fra andre verdenskrig. Registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID.: 213080, 212686.

Tunnelanlegg ved Åsamyrane, krigsminne fra andre verdenskrig. Registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID.: 213110.

Figur 3: Utsnitt fra Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med avmerkede lokaliteter innenfor og nært opp til planområdet (Illustrasjon: Riksantikvaren og Byantikvaren 2018).

Delstrekning 3, Eidsvåg tunnelen – Tertneskrysset, og forlengelse av Fløyfjellstunnelen

Figur 4: Delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen er markert med grønt felt på ortofoto fra 2016. Områder som vil bli nærmere omtalt i teksten er markert med rød sirkel med nummerering (Illustrasjon: Byantikvaren, Bergen kommune 2018).

Delstrekning 3, strekker seg fra Eidsvåg i sør til Tertneskrysset i nord. Innenfor planområdet er det seks områder som spesielt peker seg ut som viktige kulturmiljøer. På figur 2 er områdene markert, og vil bli nærmere omtalt i den følgende teksten. Det er et utvalg av enkeltobjekter i kulturmiljøet som blir framhevet, og må ikke oppfattes som en komplett oversikt.

1: Det første området, lengst sør, blir i det følgende omtalt som Eidsvåg/Øvre-Eide. Området er både et tidlig jordbruksområde og et industristed. Den tidlige industrialiseringen førte med seg en fortetting, som etter hvert dannet grunnlaget for et eget samfunn i Eidsvåg. Øvre-Eide ligger derimot i munningen av Jordalen, som er ett av få gjenværende jordbruksområder i Bergen. Øvre-Eide og Jordalen ligger derfor vernet med hensynssone kulturmiljø i gjeldende KPA.

2: Videre nordover følger et tidlig tettsted på Ervik, med skolebygning, bedehus, jordbruksbebyggelse og boligbebyggelse.

3: Lenger nord ved Slettemyrene er det et lite tettsted bygd opp rundt Åsane rutebillag med næringsbygg og boligbebyggelse.

4-5: Deretter er det stemmene, Sjurastemma og Griggastemma, som gjenværende elementer knyttet til Åstveit industrier. I dette området er det også tidlig boligbebyggelse og en golfbane fra slutten av 1930-årene.

6: Lengst nord i planområdet, ved Tertneskrysset, ligger eksempel på tidstypisk boligbebyggelse fra 1960-årene.

Eidsvåg og Øvre-Eide

Gårdsnavnet Eidsvåg kom antagelig i bruk i løpet av høymiddelalderen. Gården var opprinnelig blant de største i Åsane, og strakk seg fra Eidsvågsneset i vest, inn til Fagerdalen og over Eidsvågsfjellet til Orrtuen. Landområdet langs sørsiden av Jordalsvannet, Øvre-Eide, lå antagelig opprinnelig også under gården. Videre mot nord ligger Ervik og Åstveit.

Stedsnavnet Eidsvåg kommer av det smale eidet mellom vågen og Jordalsvannet. De tidligste sporene etter bosetning i området er en steinalderlokalitet på et nes langs sørsiden av Ervikbukten, datert til yngre steinalder. Fra bronse- og jernalder er det påvist flere fornminnelokaliteter på Vollane mellom Ervikbukten og indre Eidsvågen. Her vitner tallrike bosetningsspor og rike gravfunn om at mektige og velstående familier har vært knyttet til området. Blant annet er en sjelden bautastein med runeinnskrift funnet ved et gravfelt ved Vollafjæren (se figur 2).

I middelalderen nevnes Eidsvåg i flere skriftlige kilder. Ved utgangen av middelalderen var det kirken som eide gårdene i området. Fra siste del av 1500-tallet til slutten av 1893, ble det drevet handelsmølle ved utløpet til elven som gikk fra Jordalsvannet ut i Eidsvågen. I motsetning til de fleste andre gårdene i Åsane kom aldri Eidsvåg i bondeei, noe som antagelig har sammenheng med mølledriften og nærheten til byborgerne i Bergen. I 1896 ble de gamle møllebygningene bygget om og tatt i bruk som veveri. Det ble bygget arbeiderboliger i forbindelse med fabrikken, og folketallet i Eidsvåg steg raskt.

Figur 5: Industristedet Eidsvåg slik det fremstår i dag. Industribygningene med tilhørende arbeiderboliger, parker, stemmer o.l. utgjør til sammen et viktig kulturmiljø (Foto: Bergen kommune 2017).

Eidsvåg har alltid hatt en helt sentral beliggenhet for landferdselen fra Bergen og nordover mot Åsane. Det opprinnelige faret gikk fra Sandviken over Eidsvågsfjellet, krysset over eidet mellom Eidsvågen og Jordalsvannet, og videre nordover gjennom Ervik. Den Trondhjemske postvei ble anlagt gjennom tunet på Eidsvåg i 1780-årene, antagelig på et gammelt veifar. I 1870 ble det bygget ny

hovedvei oppå demningen (stemme) som eierne av Eidsvåg Mølle hadde oppført ved vestre ende av Jordalsvannet.

Figur 6: Kart over Eidsvåg og Øvre-Eide med avmerkede historiske veifar med rosa linjer. Historisk veifar som er vernet med hensynssone i KPA er avmerket med turkis skravur. Jordbrukslandskap som også er vernet med hensynssone i KPA er også avmerket med turkis skravur. Plangrenser er avmerket med oransje linje, og bybanetrasé er avmerket med rød linje (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Eidsvåg mølle transformerte Eidsvåg fra bondesamfunn til et industristed. Som andre steder var tilgangen til vannkraft sentral i utviklingen. I likhet med Salhus og Ytre Arna var dette et tett samfunn hvor det var stor forskjell fra disponerten til arbeideren. Fabrikken sto ofte for all infrastruktur, og eide ofte boligene. Arbeiderboligene var en kraftig oppjustering i velstand. Flere arbeiderboliger står fremdeles i dag, og utgjør sammen med fabrikkbygningene et viktig kulturmiljø i Eidsvåg.

Fabrikken laget parker og stod for sosiale tiltak. De utøvde stor sosial kontroll over sine ansatte da samfunnene var så små at alle visste alt om alle. I Eidsvåg er eierfamilien av Eidsvåg fabrikker markant tilstede med egen gravlund og minnesmerker. I 1930 åpnet hovedveien fra Bergen rundt Eidsvågsneset og førte til en storstilt utbygging. Eidsvåg hageby ble anlagt og flere kjente arkitekter står bak noen av prosjektene.

Kulturminneverdiene i tilknytning til Eidsvåg fabrikker, i området vest for E39, er vesentlige, og er dokumentert i flere tidligere kulturminneutredninger. Se spesielt:

**Kulturminnegrunnlag, Eidsvågveien. Fylkesvei 267, Eidsvågveien, Eidsvåg – Eidsvågskogen. Byantikvaren i Bergen, Skrifserie 2016-2.*

**Kulturminnebeskrivelse, Reguleringsplan – Eidsvåg fabrikker. Kompas AS, November 2008.*

Dagens hovedvei gjennom fjellet via Eidsvågstunnelen ble åpnet i 1956. Store landutfyllinger i forbindelse med boligbygging, motorvei og industriutbygging på andre halvdel av 1900-tallet, har bidratt til landskapet omkring eidet er svært forandret (se figur 12-16).

Som kulturmiljø er Eidsvåg sammensatt. Øvre-Eide er et nydelig ivaretatt gårdstun med et kulturlandskap som blir holdt ved like. Knappe 50 meter nedenfor tunet på Øvre-Eide er det et stort industriområde. Så følger dagens motorvei som splitter området opp i vest for- og øst for denne.

Gjennom store deler av 1900-tallet fram til kommunesammenslåingen med Bergen i 1972, var Eidsvåg det kommunale senteret i Åsane. Kommunehuset fra 1950-årene står fremdeles i Jordalsveien. Kommunehuset er spesielt omtalt i dokumentasjonsrapporten:

**Antikvarisk dokumentasjon, Eidsvåg kommunehus, Jordalsveien 1. Byantikvaren i Bergen, Skriftserie 2015-2/29.*

Figur 7: Jordalsveien 1, tidligere Eidsvåg kommunehus. Bygningen påbegynt i 1950, men er bygd på i flere omganger (Foto: Byantikvaren 2018).

Øst for motorveien ligger Eidsvåg gravplass. Gravplassen ble anlagt i 1939, og skal senere ha blitt utvidet i 1968 og 1991.

Figur 8: Eidsvåg gravplass, anlagt i 1939 (Foto: Bergen kommune 2017).

Midt mellom E39 og Ervikveien ligger den gamle gravlunden som ble opprettet av Johan Hagelsteen, som privat familiegravsted. Han var også den første som ble gravlagt her i 1849. Det er i alt 15-16 graver på stedet, den siste fra 1953.

Figur 9: Gravlunden til familien Hagelsteen ligger i dag mellom motorveien E39 og Ervikveien (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 10: Hagelsteens gravlund med tørrmur og jernport (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 11: Hagelsteens gravlund med gravplater som markering av nedgravningene (Foto: Byantikvaren 2018).

Selve grunnlaget for industrialiseringen i Eidsvåg var tilgangen på vannkraft. Jordalsvannet var godt egnet til kraftutnyttelse, og det ble tidlig laget stemmer for å kontrollere vanntilførselen. I løpet av andre halvdel av 1900-tallet har en rekke utbygginger av næringseiendommer og veianlegg ført til at vestre delen av Jordalsvannet i dag nærmest er fylt igjen. Dette gjør det vanskeligere å forstå den historisk viktige koblingen mellom Jordalsvannet og fabrikken nede ved sjøen i Eidsvåg.

Figur 12: Kartet fra 1772 viser møllen ved Eidsvåg, og Jordalsvannet uten utfyllinger (Illustrasjon: Bergen kommune 2018)

Figur 13: Ortofoto fra 1951 viser et mer omfattende demningsanlegg, med veien som på dette tidspunktet er anlagt på demningen (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Figur 14: Ortofoto fra 1970 viser utfyllinger for næringseiendommer og større veianlegg (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Figur 15: Ortofoto fra 1980 viser ytterligere utfyllinger for næring (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Figur 16: Ortofoto fra 1997 viser at bare en liten del av demningen står igjen vest og øst for motorveien (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Figur 17: I dag går vannføringen fra Jordalsvannet til Eidsvåg gjennom en kulvert under E39 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 18: Del av gjenværende demningsmur mot kommunehuset i Eidsvåg (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 19: Jordalsveien 6 (nærmest) fra 1906 og Jordalsveien 8 fra 1906 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 20: Jordalsveien 4, med Eidsvågbakken 19 fra 1933 i bakkant (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 21: Jordalsveien 5 fra 1908 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 22: Øvre-Eide 5 er registrert i matrikkelen som å være fra 1930. Bygningen er sannsynligvis eldre (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 23: Jordalsveien 21 (nærmest) fra 1932 og Jordalsveien 19 fra 1932 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 24: Eidsvågveien 140, oppført av Johannes Kalstad på begynnelsen av 1900-tallet. Det var opprinnelig butikk i første etasje (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 25: Eidsvågveien 42 fra 1933 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 26: Jordalsveien 52, strømstasjon fra 1960 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 27: Ortofoto over Øvre-Eide gård. Et svært godt bevart historisk gårdsanlegg med noe yngre boligbebyggelse rundt. Gården og kulturlandskapet er vernet med hensynssone kulturmiljø i gjeldende KPA (Foto: Bergen kommune 2018).

Ervik

Rundt 1900 var Ervik i full gang med å gå over fra jordbruk til andre leveveier, og hadde en markant folkevekst i perioden 1900-1960. Nye hus ble først og fremst reist langs Ervikveien, som var hovedveien nordover fra byen frem til motorveien ble bygd på slutten av 1980-årene. Ny bebyggelse ble også reist langs Selvikveien, i Stallkleiven og nordover mot Glasskaret.

Innenfor planområdet er det ved krysset Ervikveien og Selvikveien en konsentrasjon av eldre bebyggelse. Det største og mest iøynefallende bygget er tidligere Eidsvåg skole. Skolen stod ferdig i 1901, men framstår i dag slik den ble seende ut etter en påbygging i 1918-19. I dag fungerer bygningen som barnehage. Like ved skolen ligger Eidsvåg bedehus fra 1924. Dette er en markant bygning med store særegne vindu. Bygningen fungerer i dag som bolig. Et våningshus på bnr. 2 under gården Ervik ligger like ved dagens motorvei. Bygningen er reist med en massiv tørrmurt gavl mot øst. Ellers er området preget av boligbebyggelse fra slutten av 1800-tallet og frem til i dag, samt at traseen for den Trondhjemske postvei går gjennom området mellom skolen og bedehuset (se figur 39), til sammen utgjør dette et viktig kulturmiljø.

Figur 28: Skråfoto som viser 1: Tidligere Eidsvåg skole, 2: Tidligere Eidsvåg bedehus, 3: Trolig eldre butikk 4: Våningshus på bnr.2 under Ervik (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 29: Flyfoto fra 1966 over området ved krysset Ervikveien og Selvikveien. Løa bak våningshuset på bnr. 2 er i dag borte (UiB Billedsamlingen, utsnitt fra: ubb-w-f-166594).

Figur 30: Ervikveien 19, avmerket som nr.3 på figur 28. Bygningen har vært igjennom flere ombygginger, senest som restaurant (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 31: Ervikveien 21, avmerket som nr. 2 på figur 28. Bygningen ble reist som Eidsvåg bedehus i 1924, men er i dag ombygd til bolighus (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 32: Ervikveien 27, avmerket som nr. 1 på figur 28. Dette var tidligere Eidsvåg skole i Ervik. Den nye skolen stod ferdig i 1901, men fremstår i dag som den ble etter påbyggingen i 1918-19. I dag fungerer bygningen som barnehage (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 33: Selvikveien 6, avmerket som nr. 4 på figur 28. Våningshuset har en svært markant tørrmurt gavlvegg mot øst (Foto: Byantikvaren 2018).

Ervik ved Slettemyrene

Åsane Billag bygget garasje på Slettemyrene i Ervike i 1938. Det ble satt opp garasje med verkstedbygg og tankanlegg. Det ble også planlagt kontorlokaler og leilighet for verkstedmannen. Anlegget var fullt utbygget da krigen brøt ut i 1940. Etter krigen ekspanderte virksomheten, men i 1968 gjorde vedtaket om ny riksvegtrase sitt til at virksomheten ble flyttet til Nyborg.

Deler av anlegget står fortsatt i dag (Ervikveien 72). Rundt dette anlegget finner vi en tidlig boligkonsentrasjon i Åsane. Med unntak av ett fra slutten av 1800-tallet, er brorparten av bygningene i området fra 1930-1970. Den dominerende hustypen er en rødlandshuslignende boligtype med murt kjeller/førsteetasje, liggende kledning i andre etasje og saltak. Ofte med et stort vindu der det er stue. Bygningstypen er dominerende her i perioden 1950-1970, og vi finner dem igjen i hele det omtalte området. Bygningstypen har, tross materialmangel, ofte høy kvalitet og det var ofte selvbyggere med middels til god inntekt som bygget. I området finnes også bygninger med butikklokaler i første etasje, og med boliger over fra 1930-årene (Ervikveien 67) og 1960-årene (Ervikveien 65).

Figur 34: Skråfoto som viser 1: Tidligere garasje til Åsane billag, 2: Næring med bolig, 3: Næring med bolig, 4: Boligbebyggelse fra 1930-1970, 5: Boligbebyggelse hovedsakelig fra slutten av 1950-årene og 60-årene.

Figur 35: Flyfoto over Slettemyrene fra 1966. Garasjeanlegget til Åsane Billag er i full drift, og mye av boligbebyggelsen er på plass. Anleggelsen av den nye motorveien medførte at garasjene til Åsane Billag på østsiden av Ervikveien måtte rives, så bedriften flyttet virksomheten sin til Nyborg (Foto: UiB Billedsamlingen ubb-w-f-166594).

Figur 36: Ervikveien 72, avmerket som nr. 1 på figur 34. Deler av anlegget utgjorde garasjen til Åsane Billag fra 1938. Senere har det kommet til nyere tilbygg på hver side (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 37: Ervikveien 67, avmerket som nr. 2 på figur 34. Næringslokaler på bakkeplan, med bolig i overetasjen (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 38: Ervikveien 65, avmerket som nr. 3 på figur 34. Næringsvirksomhet i første etasje, og bolig over. Traseen til den Trondhjemske postvei fører opp bakken til høyre for bygningen (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 39: Kart over Ervik med avmerkede historiske veifar med rosa linjer. Historisk veifar som er vernet med hensynssone i KPA er avmerket med turkis skravur. Plangrenser er tegnet med oransje linje. Bybanetraseen er avmerket med rød linje (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 40: Eksempel på boliger fra område 4 på figur 34. Ervikveien 54 til venstre med kraftig murt sørgavl, og Ervikveien 56 fra 1931 til høyre i bildet (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 41: Stallkleiven 4 og 6 som eksempel på byggeri i område 5 på figur 34. Tomannsbolig fra 1960 (Foto: Byantikvaren 2018).

Åstveit ved Sjurastemma og Griggastemma

På 1500-tallet har det trolig vekslet mellom ett og to bruk på Åstveit. Åstveit opplevde en sterk folkeøkning på 1800-tallet pga. etableringen av flere husmannsplasser. I tillegg medførte industrialiseringen flere folk, og i 1900 var Åstveit(165 beboere) og Eidsvåg(174 beboere) omtrent like store. Fra 1950-årene økte befolkningen mer markant. Bebyggelsen på begge sider av Ervikveien fra Sjurastemma til Tertneskrysset kom også til.

Langs Ervikveien, ved Sjurastemma er det et område med eldre bebyggelse tilbake til 1920-årene, og allerede i 1930-årene ble det etablert golfbane på Åstveit. Videre utover til Griggastemma finner vi bebyggelse fra perioden 1950-1970. Bak disse, på Glasskaråsen og på Åstveit-siden av Ervikveien er det nyere bebyggelse fra 1980-2012.

Griggastemma og Sjurastemma har vært viktige for vannforsyningen til Åstveit industrier som ble etablert allerede i 1850-årene. Industriedet ble startet opp som mølle og sagbruk. Sagbruket utviklet seg etter hvert til en tønnefabrikk. Det ble også produsert vogner, både bakervogner, ølvogner og torgvogner. Som kraftforsyning til anlegget ble det bygd i alt sju stemmer. Dette er teknisk-industrielle kulturminner som vitner om bruken av disse vannene. I dag er fabrikkbygningene borte, så det er først og fremst stemmene som vitner om den tidlige industrialiseringen på Åstveit.

Figur 42: Skråfoto som viser 1: Sjurastemma, 2: Boliger fra 1920-60-årene, 3: Boliger fra 1950-70-årene, 4: Griggastemma (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 43: På ortofoto fra 1951 er det enklere å se Sjurastemma og Griggastemma med forbindelsene mellom dem. Vannføringen mellom stemmene regulerte tilførselen av vann til fabrikken. Fra Sjurastemma ble vannet ført ned til en mindre stemme like ved selve fabrikken ved Eidsvågen. På kartet er vann, sjø og elver markert med lys blå farge (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 44: På foto fra 1964 ser vi fabrikkbygningene på det mest omfattende. Alt er i dag revet, og bare stemmene vitner om den tidlige industrialiseringen på Åstveit (Foto: UiB Billedsamlingen: ubb-w-f-143540).

Figur 45: Foto fra 1965 som viser Sjurastemma samt den nye bebyggelsen langs østsiden av Ervikveien, avmerket som nr. 2 figur 42 (Foto: UiB Billedsamlingen - ubb-w-f-152269).

Figur 46: Skråfoto som viser bebyggelsen fra 1950-70 åra langs østsiden av Griggastemma, avmerket som nr. 3 på figur 42. Utløpet fra stemma sees i øvre venstre hjørne av vannet (Foto: Bergen kommune 2017).

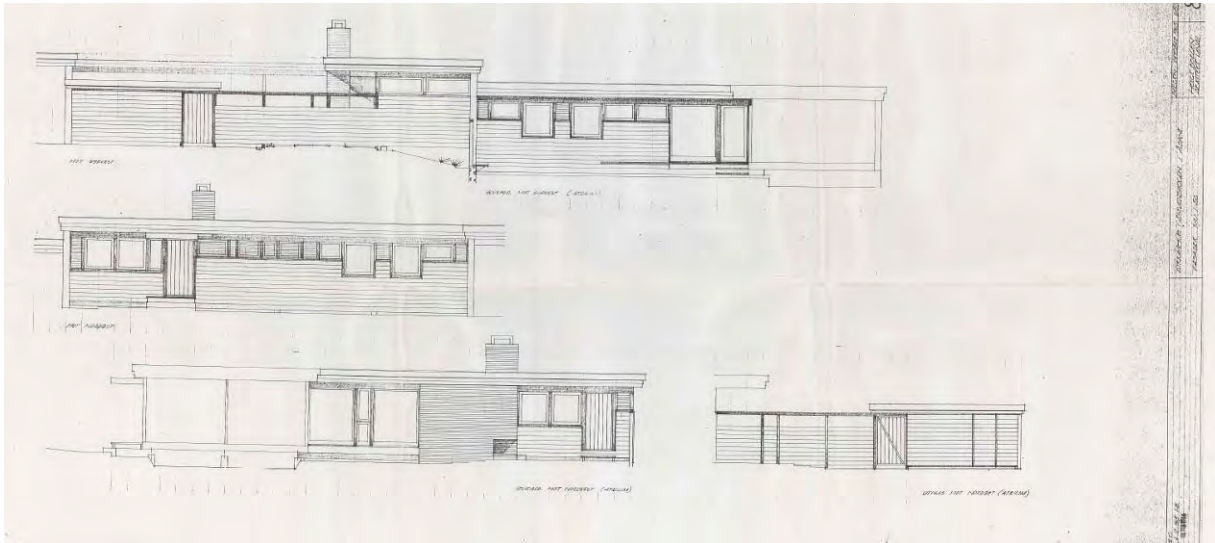
Åstveitskogen

Ned mot Tertneskrysset finner vi fire karakteristiske hus bygget av arkitektkontoret Viktor og Ann i 1963. Bygningene har et bratt, dominerende saltak, hvor gavlen utgjør hele fasaden. Bygningene er terrengtilpasset og førsteetasjen, bestående av betong, preges av fremskutte sidevegger med skrå flate. Husene er «kjedet» sammen med en mur mellom husene og i søknaden kalles husene for «kjedehus».

Bakenfor, i Åstveitskogen, er det en konsentrasjon av bebyggelse fra perioden 1960-1970. Dette er et boligfelt med atriumhus med flate tak og bygningskropper i L-form. Det er noen frittstående, men de fleste er bygget sammen med en eller flere tilsvarende bygninger.

Figur 47: Skråfoto som viser 1-3: L-formet atriumhus fra 1960-årene, 4: Kjedehus fra 1963 (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 48: Tegninger av L-formede atriumhus fra 1960-årene fra kommunens byggesaksarkiv (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Figur 49: Tertnesveien 2, 4, 6 og 8. Kjedehusene avmerket som nr. 1 på figur 47. Fire karakteristiske hus bygget av arkitektkontoret Viktor og Ann i 1963 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 50: Byggesakstegninger av kjedehusene tegnet av arkitektkontoret Viktor og Ann i 1963 (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Foto 51: Flyfoto fra 1966 som viser den tidstypiske byggestilen fra 1960-årene. De L-formede atriumhusene er under bygging, og de fire kjedehusene nede ved veikrysset er ferdige (Foto: UiB Bildesamlingen: ubb-w-f-166612).

Delstrekning 4, Tertneskrysset – Vågsbotn

Delstrekning 4, strekker seg fra Tertneskrysset i sør til Vågsbotn i nord. Innenfor planområdet er det fire hovedområder som peker seg ut med kulturhistoriske elementer som er sårbare for endringer. På figur 52 er områdene markert, og vil bli nærmere omtalt i den følgende teksten. Det er et utvalg av enkeltobjekter i kulturmiljøet som blir fremhevet, og må ikke oppfattes som en komplett oversikt.

1: Det første området, lengst sør, blir i det følgende omtalt som Ulset og Rolland. Området utpreger seg med store boligbyggerprosjekter, og enkelte frittstående eneboliger.

2: Saurås ved Salhusveien og Nyborg er preget av boligutbygging, jordbruksbygninger og krigsminner fra andre verdenskrig.

3: Birkeland ved Kyrkjekrinsen skole er et lite tettsted med skolebygninger av ulik alder, bedehus og krigsminner i form av stående brakker fra en tysk leir fra andre verdenskrig.

4: Birkeland ved Vågsbotn er først og fremst et kulturlandskap med flere stående gårdstun under gårdene Birkeland og Eikås.

Ulset og Rolland

Nordover mot Ulsetskogen er det en kombinasjon av eneboliger og rekkehusbebyggelse. Ulsetskogen selvbyggerlag fra 1984 var en spesielt omfattende og tett utbygging av rekkehus. I 1969 begynner blokkbebyggelsen i Myrdalskogen og Prestestien å ta form. Dette var en helt annen bebyggelse enn det som tidligere hadde vært kjent i Åsaneutbyggingen.

På motsatt side av Åsane Senter finner vi Rolland. Rolland ble trolig etablert som gård tidlig på 1500-tallet. Rolland fikk en stor økning i folketallet på 1800-tallet. I jordbrukstelingen i 1969 var det registrert 7 bruk på Rolland. Ett av dem i Åslia, som i 1972 ble solgt til Åsane tomteselskap, og Selegrend byggeprosjekt ble sluttført i 1975/76. Løen og våningshuset fra midten av 1800-tallet er bevart og integrert i bebyggelsen. Selegrend er vernet med hensynssone kulturmiljø i gjeldende KPA.

Området ellers er hovedsakelig utbygd på 1970-1980 - tallet med rekkehus og lavblokker og tilhørende infrastruktur i form av skoler, barnehager, idrettsanlegg og næring. Mange av eneboligene på Kollåsen ble bygd på 1950 og 60- tallet, en del av disse ble opprinnelig tenkt brukt som hytter for bybeboere.

Figur 53: Skråfoto som viser 1: Ulsetskogen selvbyggerlag og boligbebyggelse fra 1950-årene til 1970-årene, 2: Boligbebyggelse fra 1920-årene, 3: Selegrend fra 1975/76 (Illustrasjon: Byantikvaren, Bergen kommune 2018).

Figur 54: Foto fra Ulsetskogen selvbyggerlag tatt mot fargerike Selegrend som skimtes i bakgrunnen (Foto: Byantikvaren 2018).

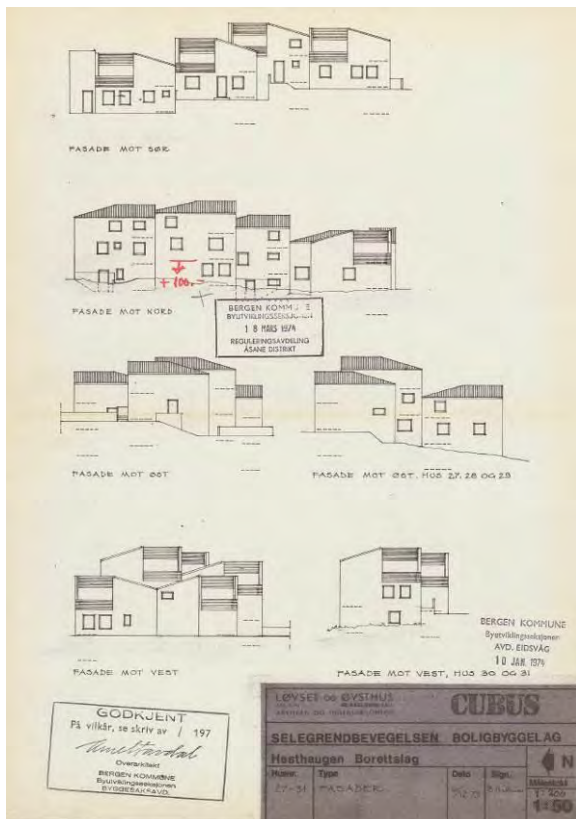
Figur 55: Ulsetskogen selvbyggerlag fra 1984, avmerket som nr. 1 på figur 53. Rekkehusene er bygd svært tett, med et nettverk av gangveier mellom rekkene (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 56: Åsamyrane 6 er eksempel på eldre bygning (1926) ved Hesthaugen, markert som nr. 3 på figur 53 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 57: Selegrend er et spesielt byggeprosjekt fra midten av 1970-årene, som i dag er vernet med hensynssone for kulturmiljø i gjeldende KPA. Avmerket som nr. 4 på figur 53 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 58: Tegninger fra byggesaksarkivet som viser planene til arkitektkontoret CUBUS og Selegrendbevegelsen Boligbyggelag (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

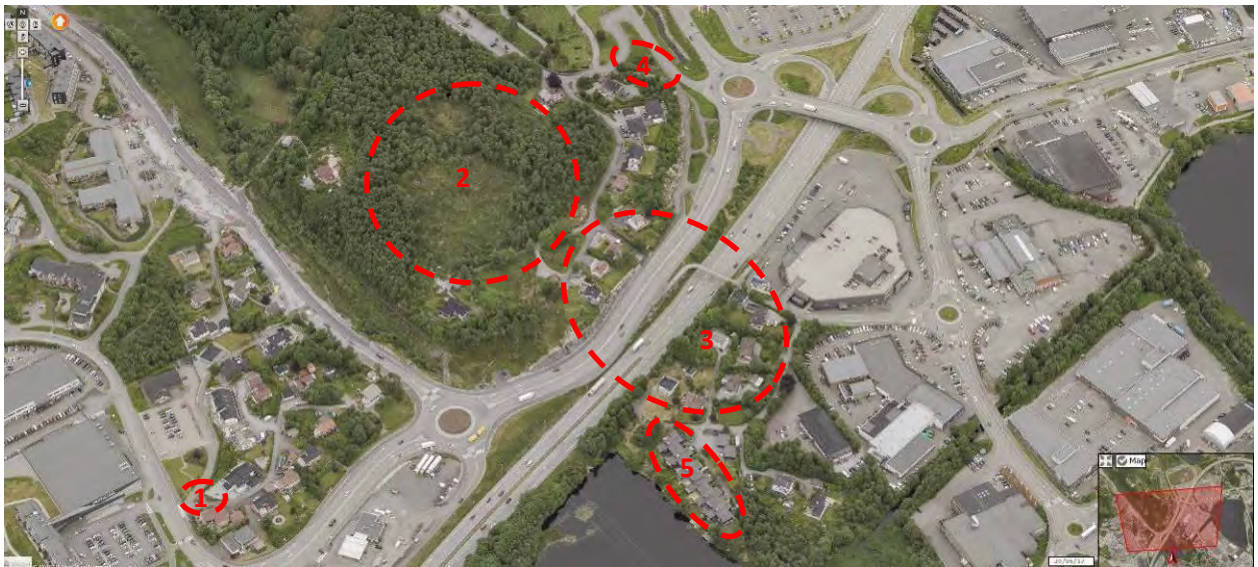
Saurås ved Salhusveien og Nyborg

Nordre deler av Åsane senter er hovedsakelig utbygd med næring og bolig, men det står fortsatt igjen enkeltelement som forteller om jordbruksbygden fra tiden før området ble utbygd. Eksempel på dette er torvhusene ved Åsane kirke og steinbygningen like ved Horisont kjøpesenter.

Dette er et av få områder der deler av den Trondhjemske postveien fortsatt er lesbar som et historisk element i landskapet (se figur 68).

Allerede i 1920 ble det etablert handelslag på Nyborg (se figur 60). Dette ble etter hvert et lite sentrum med forretning, meieri og post. Åsane Billag bygde også den første bussgarasjen her. Sener kom det også en kjøttforretning. Alle bygningene er i dag fjernet.

Under andre verdenskrig bygde tyskerne en fangeleir på Saurås, like ved Åsane kirke. Leiren hadde plass til 150-200 fanger. Det er lite igjen av leiren, men det kan fremdeles sees spor av bunker o.l. på høydedraget over leiren.

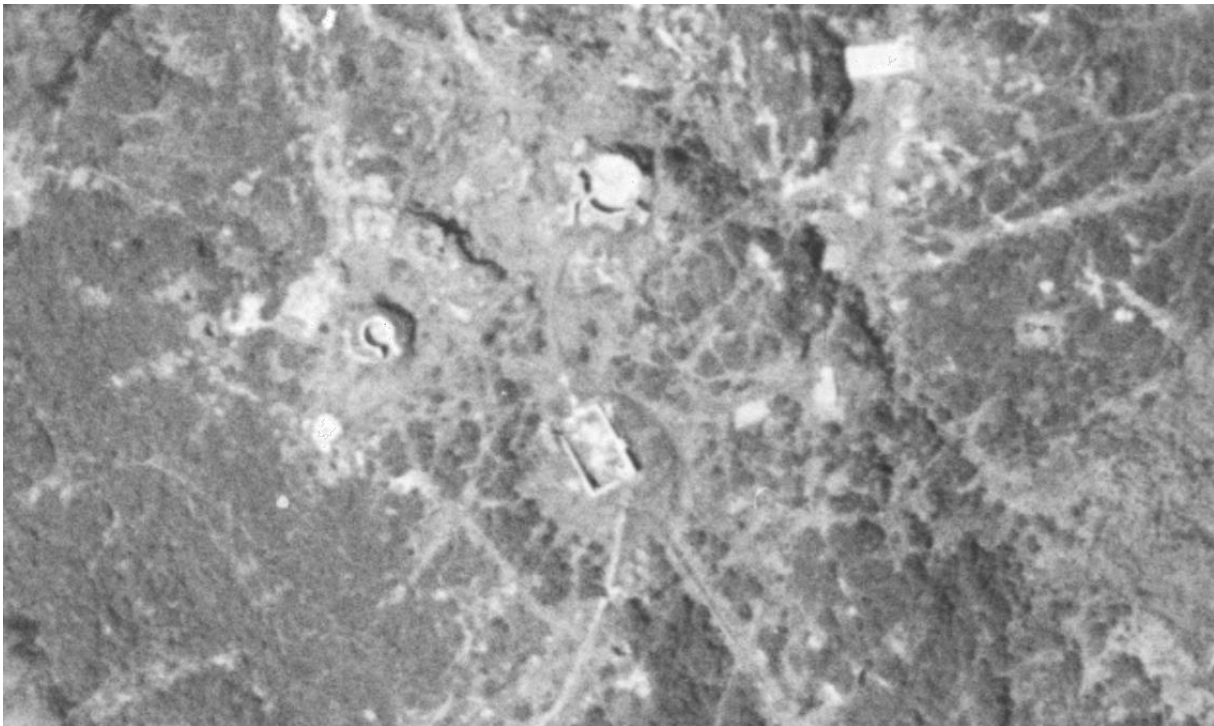
Figur 59: Skråfoto som viser 1: Steinbygning, 2: Krigsminne, 3: Boligbebyggelse tilbake til 1930-årene, 4: Torvhus, 5: Boligprosjekt fra 1970 (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 60: Flyfoto fra Nyborg i 1962. Handelslaget, bussgarasjen og kjøttforretningen er i dag borte. Torvhusene i bakgrunnen står fortsatt i dag (Foto: UiB Bildesamlingen: ubb-w-f-070635).

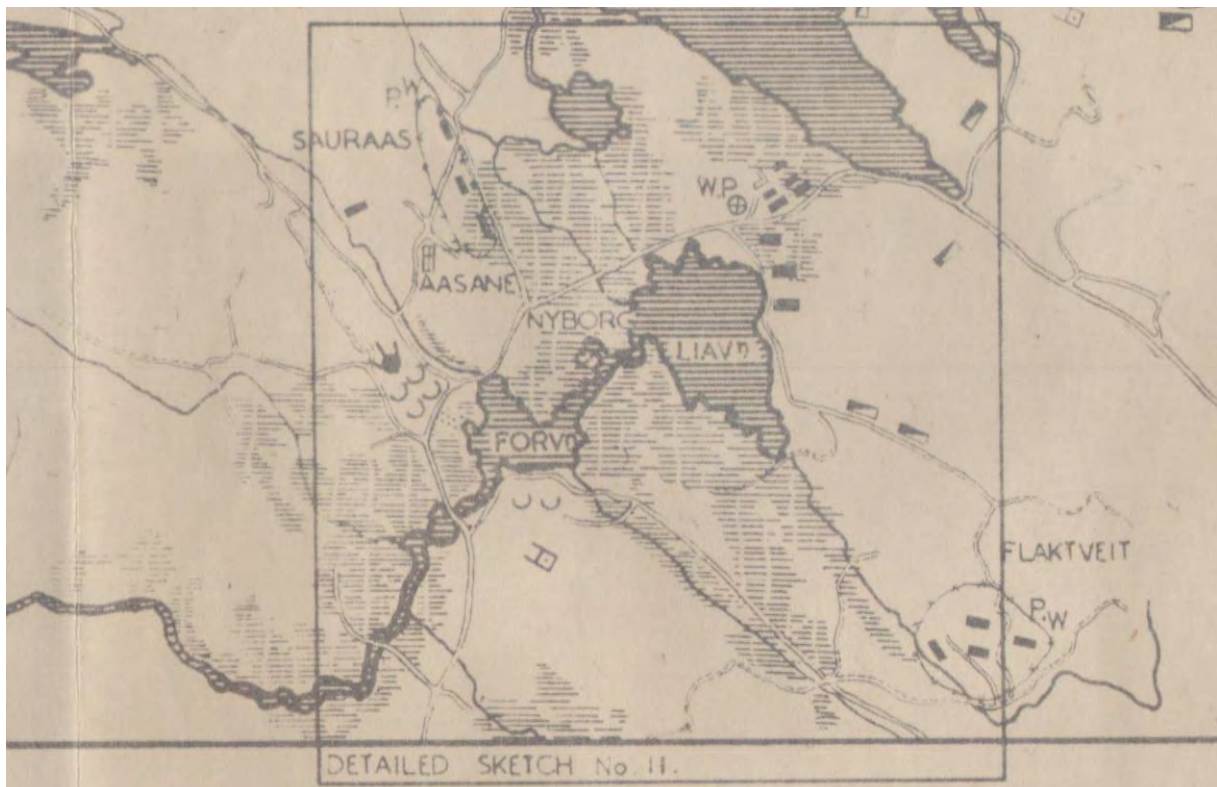
Figur 61: Steinhus med sørgavl i tre, avmerket som nr. 1 på figur 59. Løa står i dag midt i et veikryss, mellom et byggefelt og kjøpesenteret Horisont (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 62: Historisk ortofoto fra 1951 som tydelig viser rester av krigsminner på Haugane, avmerket som nr. 2 på figur 59. Krigsminnene ligger innenfor hensynssone for kulturmiljø i gjeldende KPA (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

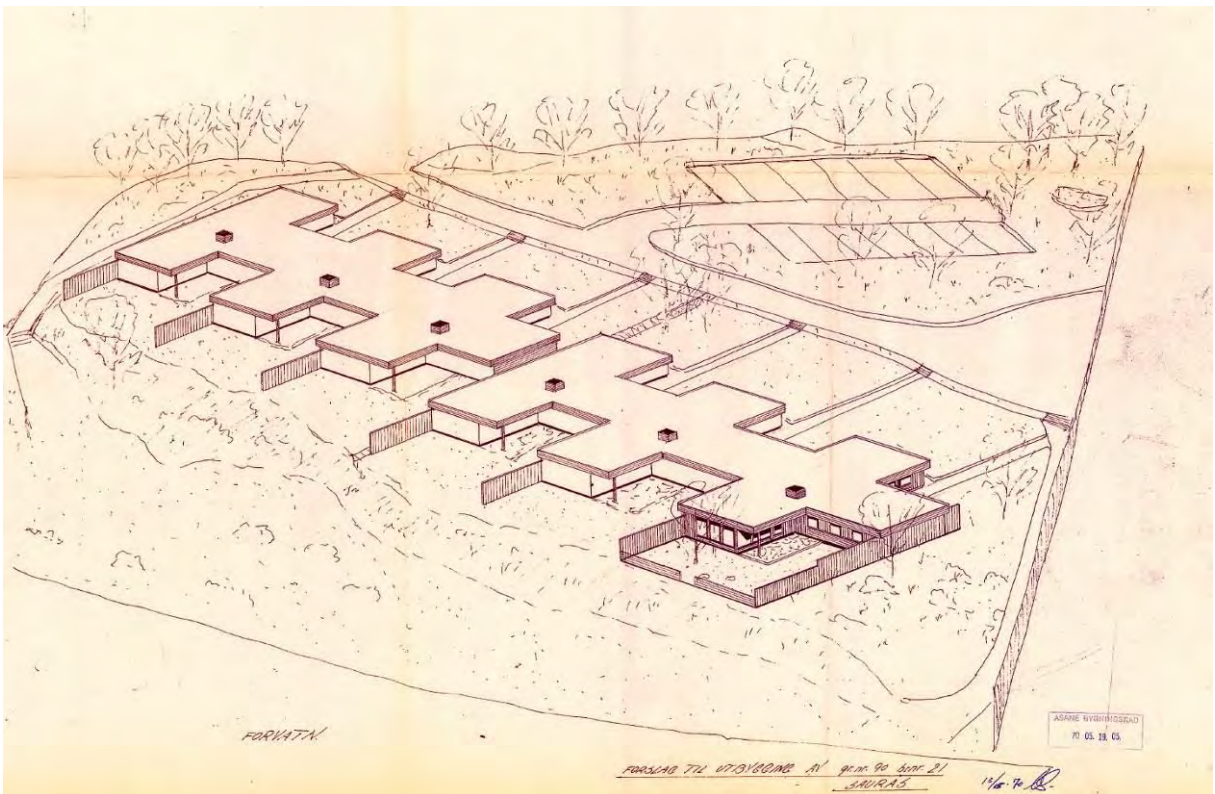
Figur 63: Sauråsbakken 16 er fra 1932, og er et av de eldste bolighusene i området som er avmerket som nr. 3 på figur 59 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 64: Etterretningskart fra andre verdenskrig der den tyske aktiviteten er avmerket. Kartet gir et inntrykk av omfanget, men nøyaktigheten er ikke helt presis (Illustrasjon: Statsarkivet/Byantikvaren 2018).

Figur 65: Atriumhuset på Saurås fra 1970. Avmerket som nr. 5 på figur 59 (Foto: Bergen kommune 2018).

Figur 66: Forslagstegning til atriumhuset på Saurås fra 1970. Byggmester Øyvin Nydal (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Figur 67: Typiske torvhus av stein, en hustype som har vært vanlig i Åsane i forbindelse med utvinningen av torv som brensel. Avmerket som nr. 4 på figur 59 (Foto: Bergen kommune 2010).

Figur 68: Kart over Nyborg m.m. med avmerkede historiske veifar med rosa linjer. Historisk veifar som er vernet med hensynssone i KPA er avmerket med turkis skravur. Jordbrukslandskap som også er vernet med hensynssone i KPA er avmerket med turkis skravur. Plangrenser er tegnet med oransje linje. Bybanetraseen er tegnet med rød linje (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 69: Historisk foto over Nyborg fra 1969. Bildet er tatt etter at kanalen mellom Liavatnet og Forvatnet ble gravd ut, men før motorveien ble bygd (Foto: UiB Billedsamlingen ubb-w-f-293149).

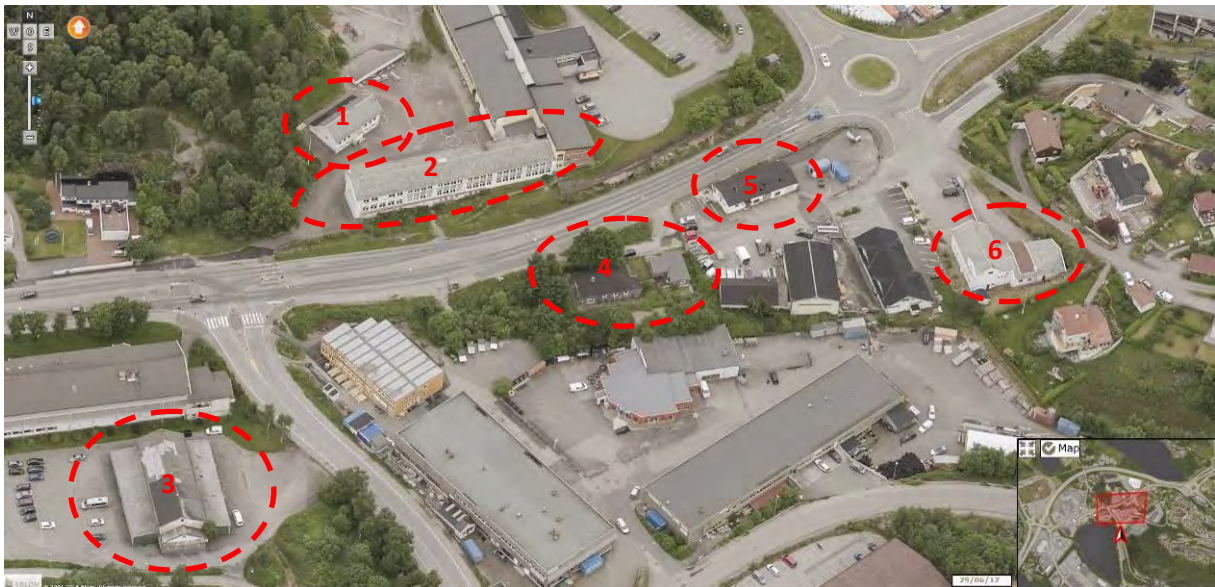
Birkeland ved Kyrkjekrinsen skole

Birkeland er preget av spredt boligbebyggelse og store næringsområde. Området rundt Kyrkjekrinsen skole utgjør et interessant miljø med eldre og nyere skolebygninger, bedehus og krigsminner.

Gamle kyrkjekrinsen skole stod ferdig i 1917. Nye bygg kom til i 1958 og i 1998. Bedehuset stod klart i 1954.

På Birkeland er det fortsatt rester etter en større tysk leir fra andre verdenskrig. Etter krigen var området kjent som «tyskerplassen». Tre brakker står langs veien Åsamyrane visa vi Kyrkjekrinsen skole. Skolebygningen fra 1958 ble reist på den såkalte «tyskerplassen».

Like i nærheten står det en bygning som vitner om aktiviteter i forbindelse med den kalde krigen. Dette er Bergen Sivilforsvars Magasin og Alarmplass. Bygningen ble oppført i 1966, og skulle gi vern mot konvensjonelle våpen. Den var gass og trykksikker, og hadde aggregat. Den ble bygd i massiv betong, nærmest uten vinduer. Langs byggets langsider er det en rekke med garasjer.

Figur 70: Skråfoto som viser 1: Gamle Kyrkjekrinsen skole, 2: Kyrkjekrinsen skole, 3: Anlegg fra den kalde krigen, 4-5: Brakker fra andre verdenskrig, 6: Bedehus (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 71: Flyfoto fra området ved Kyrkjekrinsen skole på Birkeland fra 1962 (foto: UiB Billedsamlingen ubb-w-f-070648).

Figur 72: Åsamyrane 304, gamle og nye Kyrkjekrinsen skole på Nyborg. Bygningene er avmerket som nr. 1-2 på figur 70 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 73: Nordre Langarinden 1 og 3. 2 av 3 brakker som står igjen etter den tyske leiren under den andre verdenskrig. Dette er krigsminner som forteller om okkupasjonsmaktens aktiviteter i området. Brakkene er avmerket som nr. 4 på figur 70 (Foto: Byantikvaren 2018).

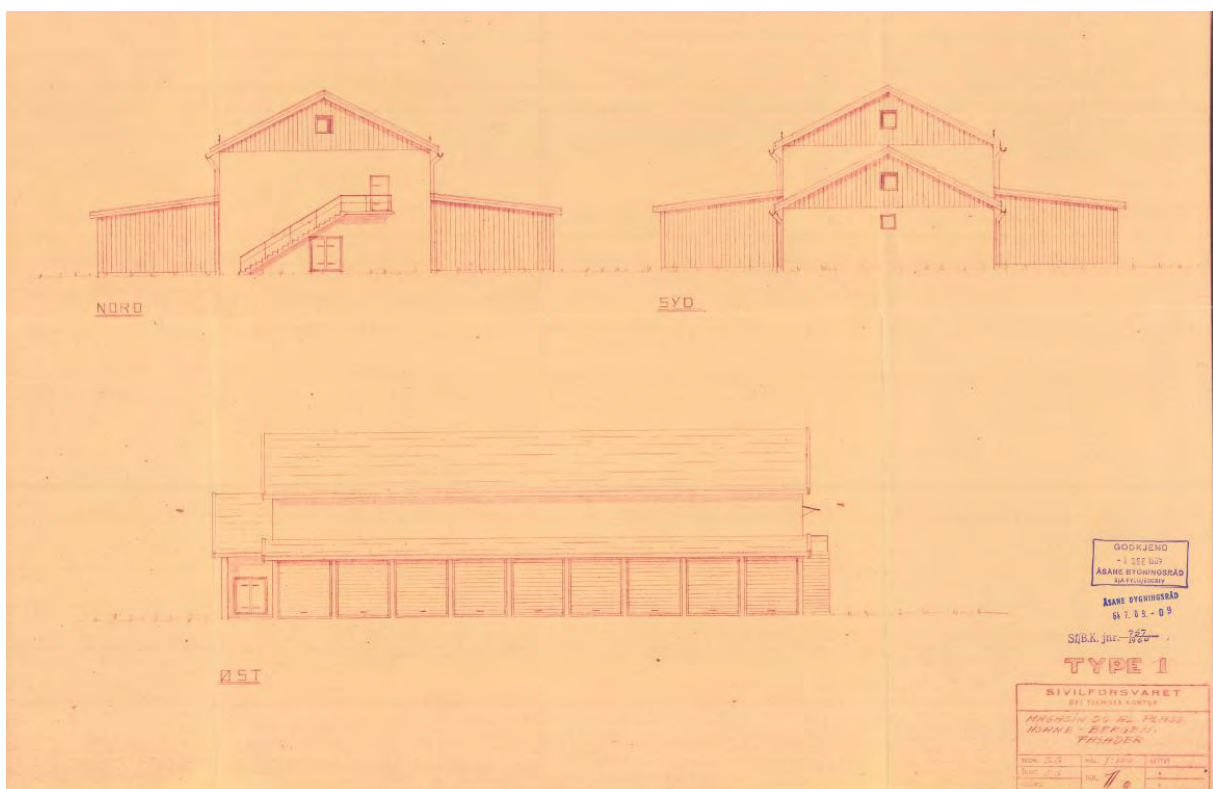
Figur 74: Nordre Langarinden 5. er 1 av 3 brakker som står igjen etter den tyske leiren under den andre verdenskrig. Dette er krigsminner som forteller om okkupasjonsmaktens aktiviteter i området. Brakkene er avmerket som nr. 5 på figur 70 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 75: Nordre Langarinden 9. Kyrkjekrinsen Bedehus. Bygningen er avmerket som nr. 6 på figur 70 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 76: Bergen Sivilforsvars Magasin og Alarmplass, som ble reist i 1966. Bygningen er gass og trykksikker, avmerket som nr. 3 på figur 70 (Foto: Byantikvaren 2018).

Figur 77: Tegninger av Sivilforsvarets bygning i byggesaksarkivet (Illustrasjon: Bergen kommune 2018).

Birkeland ved Vågsbotn

Vågsbotn er det området innenfor plangrensen som peker seg ut som det mest intakte jordbrukslandskapet. Det er både gjenværende gårdstun og dyrket mark. Tun under gården Eikås (gnr. 202) ligger innenfor planområdet, mens de gjenværende tunene til Birkeland (gnr. 203) ligger like utenfor. Området er ellers preget av veiutbygginger og nyere boligbebyggelse fra 1947 og frem til i dag.

Figur 78: Skråfoto som viser 1: Eikås, gnr. 202/bnr. 6, 2: Eikås, gnr. 202/bnr. 2, 3: Birkeland, gnr. 203/bnr. 2, 4: Birkeland, gnr. 203/bnr. 4, 5: Bolighus fra 1947, 6: Gjenreist steinløe (Illustrasjon: Byantikvaren 2018).

Figur 79: Blindheimsvegen 5. Bygning fra 1947. Avmerket som nr. 5 på figur 78 (Foto: Byantikvaren 2014).

Figur 80: Blindheimsvegen 60. Gårdsbebyggelse på Birkeland. Avmerket som nr. 3 på figur 78 (Foto: Byantikvaren 2014).

Figur 81: Blindheimsvegen 42. Gårdsbebyggelse på Birkeland. Avmerket som nr. 4 på figur 78 (Foto: Byantikvaren 2014).

Figur 82: Steinestøvegen 5. Gårdsbebyggelse på Eikås. Avmerket som nr. 2 på figur 78 (Foto: Bergen kommune 2017).

Figur 83: Eikåsvegen 16. Gårdsbebyggelse på Eikås. Avmerket som nr. 1 på figur 78 (Foto: Bergen kommune 2017).

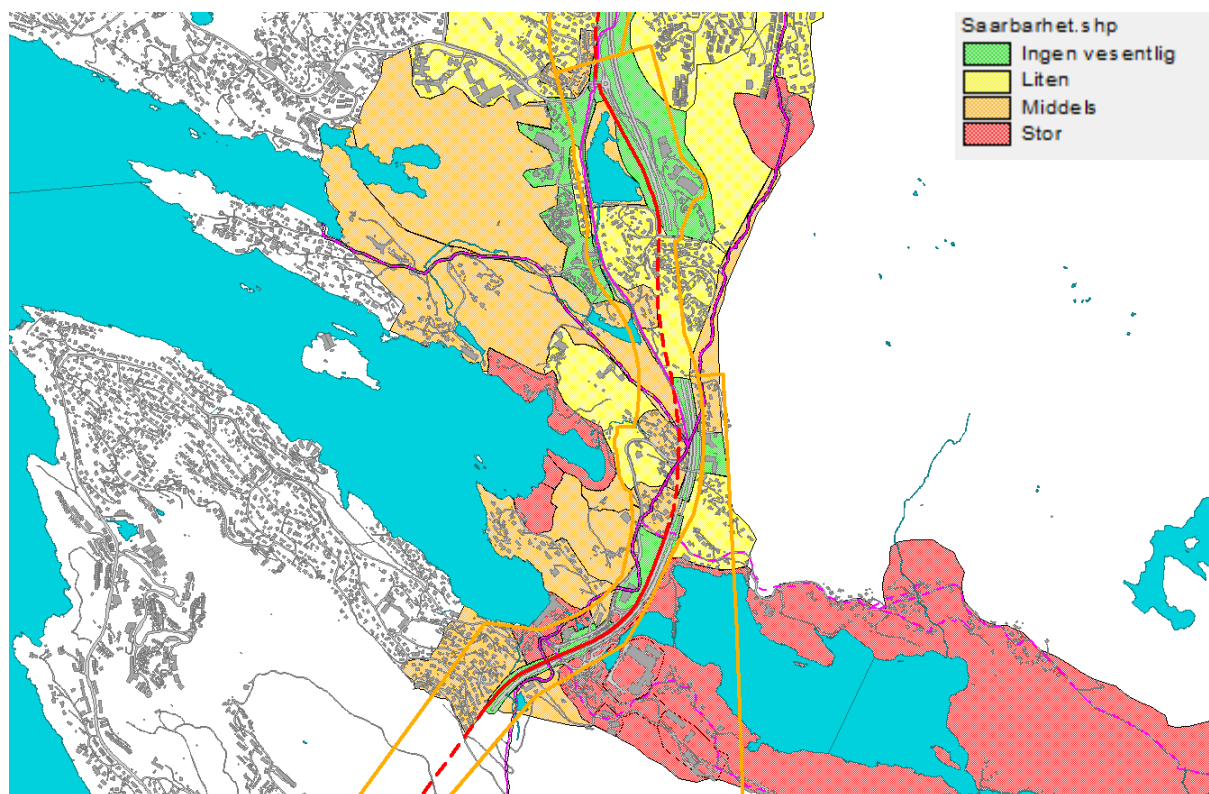
Verneverdi og sårbarhet

Delområde 3, og forlengelse av Fløyfjellstunnelen

Sårbarheten for kulturminnene i Eidsvåg er uoversiktlige, spesielt med tanke på tunellutslaget for den forlengede Fløyfjellstunnelen. Det er flere kulturmiljøer i Eidsvåg som er verdifulle og bør bevares. Gården Øvre-Eide, det gamle industristedet, parkene og gravplassene i området er eksempler på sårbare strukturer.

Deler av strekningen til den Trondhjemske postveien følger fortsatt i opprinnelig trase gjennom deler av Eidsvåg. Postveien og historiske veifar utgjør viktige kvaliteter fra ulike perioder i utviklingen av ferdsel og kommunikasjon. Flere historiske veifar er vernet i kommuneplanen med hensynssone for kulturmiljø, og skal tas hensyn til i den videre utviklingen av området.

En ny motorvei i tillegg til de utfylte arealene som finnes i dag, vil helt klart gi en enda større barrierevirkning i en bygd hvor de historiske sammenhengene allerede i stor grad er brutt. Bruken av Åsaneveien som trasé for bybanen er i seg selv ikke negativt for kulturminner, men tiltaket forutsetter et bybanestopp i Eidsvåg. Eidsvåg har flere kulturmiljøer som er sårbare for fortetting.

Figur 84: Sårbarhetskart for delområde 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen. Planområdet er markert med oransje linje, bybanetraseen er markert med rød linje og historiske veifar er markert med rosa linje (Illustrasjon: Byantikvaren, Bergen kommune 2018).

Bybanen vil erfaringsmessig utløse fortetningsprosjekter langs traséene og spesielt i nærheten av holdeplassene. Eidsvåg har både viktige kulturmiljøer knyttet til industristedsutviklingen og kulturmiljøer knyttet til landskapsdrift. Områder som Vollane, Øvre-Eide, og Erviken er viktige

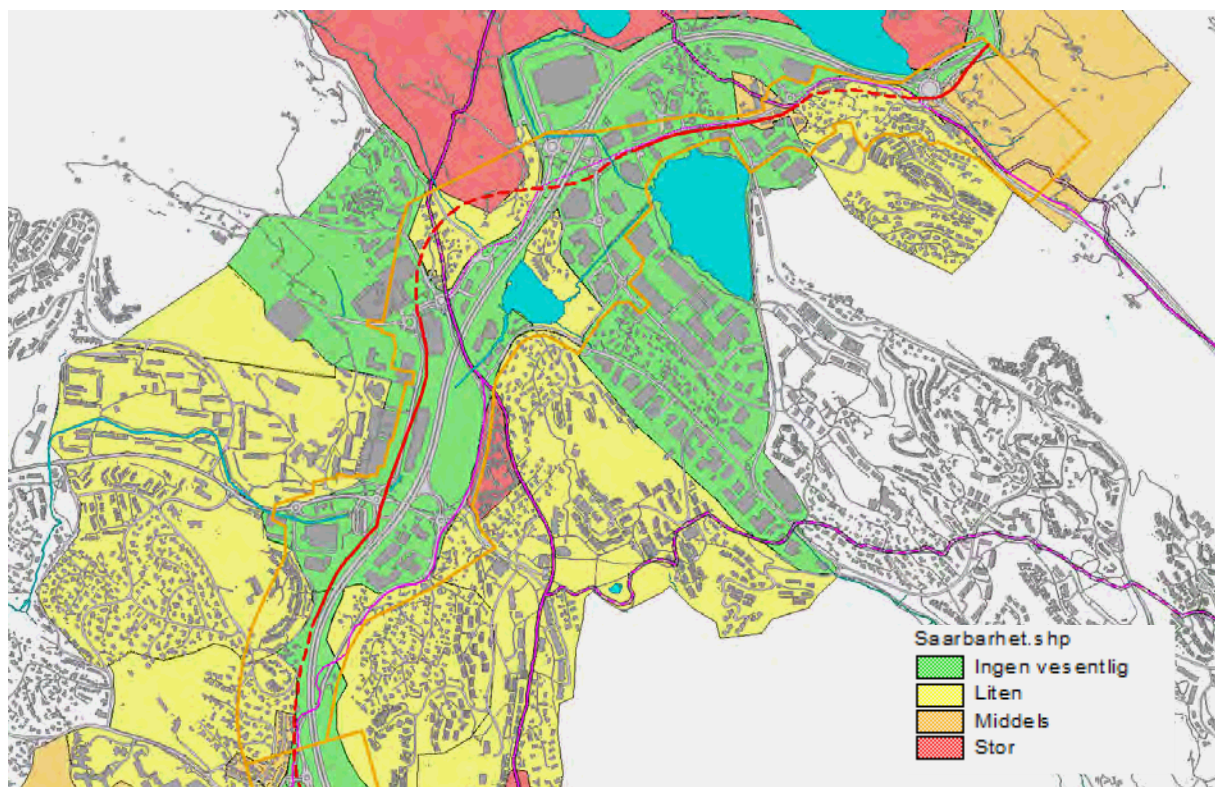
kulturmiljøer som må tas vare på, i tillegg til kulturlandskap med gårdsbebyggelsen i Jordalen. Øvre-Eide og resten av Jordalen er vernet i kommuneplanen med hensynssone for kulturmiljø. Fabrikkområdet til Eidsvåg fabrikker er et viktig kulturmiljø som er vernet gjennom reguleringsplan med hensynssoner. Strukturer og boligområdene knyttet til fabrikkene har også stor kulturhistorisk betydning.

Området rundt Åstveit og golfbanen fra 1930-årene vil være utsatt for fortetting, og vil være sårbart for dette. Sjurastemma og Griggastemma med rester etter anlegg for vannføring mellom demningene er viktige historiefortellende elementer om industristedet Åstveit.

Boligmiljøene fra 1950-60 årene har også viktige kvaliteter som en del av vår byutviklings – og arkitekturhistorie som bør ivaretas. Åstveitskogen med ensartet rekkehusutbygging fra 1960-årene representerer en tidstypisk arkitektur som bør bevares.

Delområde 4

Boligområdet Selegrend har spesiell bevaringsverdig som et arkitektonisk interessant boligområde fra 1970-årene. Selegrend er vernet med hensynssone for kulturmiljø i kommuneplanen. Deler av strekningen til den Trondhjemske postvei er autentiske i Åsane. Områder rundt postveien og knutepunkt med kulturlandskap ved disse må bevares. Området rundt Åsane gamle kirke og kulturlandskapet opp mot Mellingen er viktige kulturlandskap som må tas vare på, og er vernet med hensynssone for kulturmiljø i kommuneplanen.

Figur 85: Sårbarhetskart for delområde 4. Planområdet er markert med oransje linje, bybanetraseen er markert med rød linje og historiske veifar er markert med rosa linje (Illustrasjon: Byantikvaren, Bergen kommune 2018).

Postveien, som ble anlagt på slutten av 1700-tallet, har vært viktig for Rolland som knutepunkt. Det var skysstasjon og gjestgiveri på bruk nr. 1, bygningene her er i matrikkelen datert til 1850, men kan være eldre. I forbindelse med postveien ble det også bygd broer som fremdeles står i dag. Historiske veifar utgjør viktige kvaliteter fra ulike perioder i utviklingen av ferdsel og kommunikasjon i området. Flere historiske veifar er vernet i kommuneplanen med hensynssone for kulturmiljø. Dette er viktige kulturminner som skal tas hensyn til i den videre utviklingen av området.

Områdene ved Åsane senter og mot Liaflaten er i dag i stor grad kjøpesentre og industribygg som tar store arealer. Området kjennetegnes med boligbygg i de kupertene «åsene» mens flatene på de gamle myrene og vannene er forbeholdt industri, næring og motorvei. I området opp mot gamle Åsane kirke er det et viktig og verdifullt kulturlandskap fra slik det var den gang gårdsbebyggelsen dominerte Åsane.

Flere steder i Åsane er det også bevarte krigsminner, som forteller om en viktig del av vår nyere historie. Både rester etter infrastruktur og brakker anses å ha stor kulturhistorisk verdi. Riksantikvaren iverksatte et landsomfattende registreringsprosjekt i 2015 for å øke fokuset på kulturminner fra den andre verdenskrig. Etter dette har interessen for såkalte smertefulle kulturminner økt, som viktige kilder til historisk kunnskap, forståelse og kollektiv hukommelse.

Kyrkjekrinsen skole utgjør et skolehistorisk område med bygninger fra tre ulike perioder, det første bygget er fra 1917. Dette er et viktig miljø å ta vare på.

Birkeland og Eikås er med på å gjøre jordbrukslandskapet i Vågsbotn til et viktig kulturmiljø. De gjenværende tunene med gårdsbygg og tilhørende kulturlandskap er viktige kulturhistoriske faktorer for å forstå områdets jordbrukshistorie. Tunene med gårdsbebyggelse, kulturlandskap og strukturer knyttet til gårdsdriften er verneverdige.

FORMELL STATUS

Hensynssone bevaring kulturmiljø – 10-m buffer rundt historiske veifar:

Den Trondhjemske postvei og andre historiske veifar er markert med hensynssone i gjeldende KPA. Planlagte tiltak som kan berøre hensynssonene skal avklares med Byantikvaren. Statens Vegvesen har også et spesielt ansvar for Den Trondhjemske postvei, og skal involveres ved tiltak som berører veien.

Hensynssone bevaring kulturmiljø – Jordbrukslandskap – Jordalen:

Jordbruksbygden Jordalen er vernet med hensynssone i gjeldende KPA. Tiltak innenfor sonen skal avklares med Byantikvaren. Øvre-Eide gård ligger innenfor hensynssonen og utgjør, sammen med resten av Jordalen, et spesielt viktig kulturmiljø.

Hensynssone bevaring kulturmiljø – Jordbrukslandskap – Mellingen:

Dalabygda er vernet med hensynssone i gjeldende KPA, i tillegg strekker Den Trondhjemske postvei seg gjennom området. Tiltak innenfor sonene skal avklares med Byantikvaren. Gamle Åsane kirke, med tilhørende kulturlandskap er et særlig verdifullt kulturlandskap som sammen med Dalabygda og Den Trondhjemske postvei utgjør et spesielt viktig kulturmiljø.

Hensynssone bevaring kulturmiljø – Villa/bolig/hage – Selegrend:

Det unike boligområdet fra 1970-årene er vernet med hensynssone i gjeldende KPA. Tiltak innenfor sonen skal avklares med Byantikvaren.

Eidsvåg gård og Eidsvåg fabrikk med tilhørende elementer utgjør et viktig kulturmiljø. Deler av dette miljøet inngår i hensynssone i gjeldende reguleringsplan.

Kilder

Kulturminnegrunnlag, Bybanen – Bergen sentrum – Åsane. Byantikvaren i Bergen, Skriftserie 2012, Saksnr. 201125114.

Kulturminnegrunnlag, Eidsvågveien. Fylkesvei 267, Eidsvågveien, Eidsvåg – Eidsvågskogen. Byantikvaren i Bergen, Skriftserie 2016-2.

Kulturminnebeskrivelse, Reguleringsplan – Eidsvåg fabrikker. Kompas AS, November 2008.

Åsane – i fortid og nåtid. Bind 1. Frode Fyllingsnes. Bodoni forlag 2007.

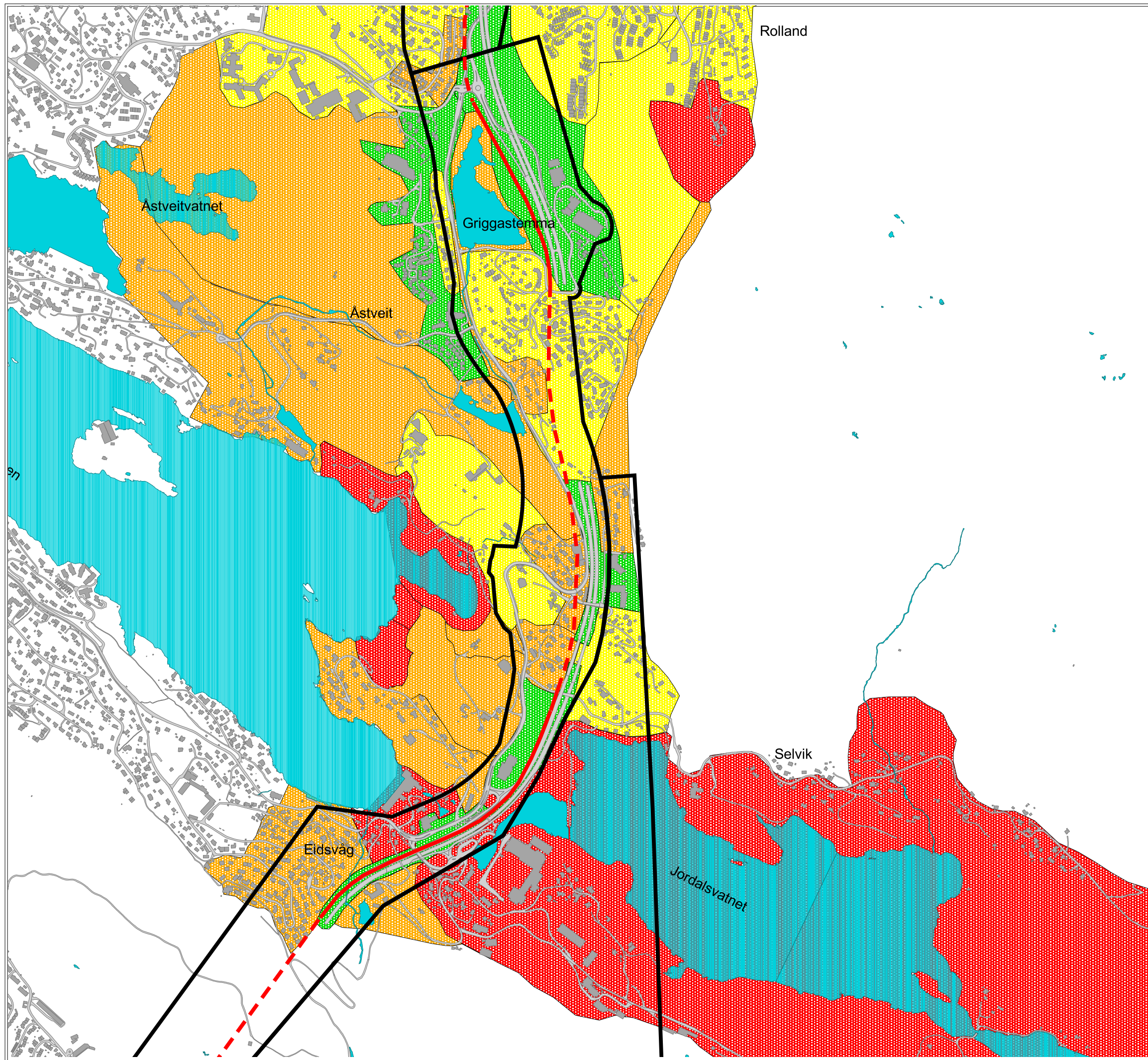
Kulturminnedokumentasjon, Nyborg – Åsane deler av gnr. 191, 203 og 207. Byantikvaren i Bergen, Skriftserie 2014-1.

Kulturminnegrunnlag, E16 Arna – Vågsbotn, Planid: 63120000. Byantikvaren i Bergen, Skriftserie 2014-2.

Antikvarisk dokumentasjon, Eidsvåg kommunehus, Jordalsveien 1. Byantikvaren i Bergen, Skriftserie 2015-2/29.

Vedlegg

- ❖ Sårbarhetskart for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Sårbarhetskart for delstrekning 4
- ❖ Alderskart for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Alderskart for delstrekning 4
- ❖ Hensynssonekart for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Hensynssonekart for delstrekning 4
- ❖ Kart med ortofoto fra 1951 for delstrekning 3 og forlengelsen av Fløyfjellstunnelen
- ❖ Kart med ortofoto fra 1951 for delstrekning 4

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

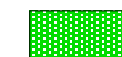
Delstrekning 3, Planid.: 65820000

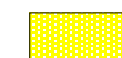
Plangrense

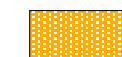
Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Ingen vesentlig sårbarhet

Liten sårbarhet

Middels sårbarhet

Stor sårbarhet

Delstrekning 3: Sårbarhet for vesentlige fysiske inngrep.

1:11000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

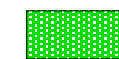
Delstrekning 4, Planid.: 65830000

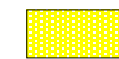
Plangrense

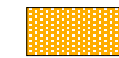
Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

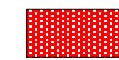
Ingen vesentlig sårbarhet

Liten sårbarhet

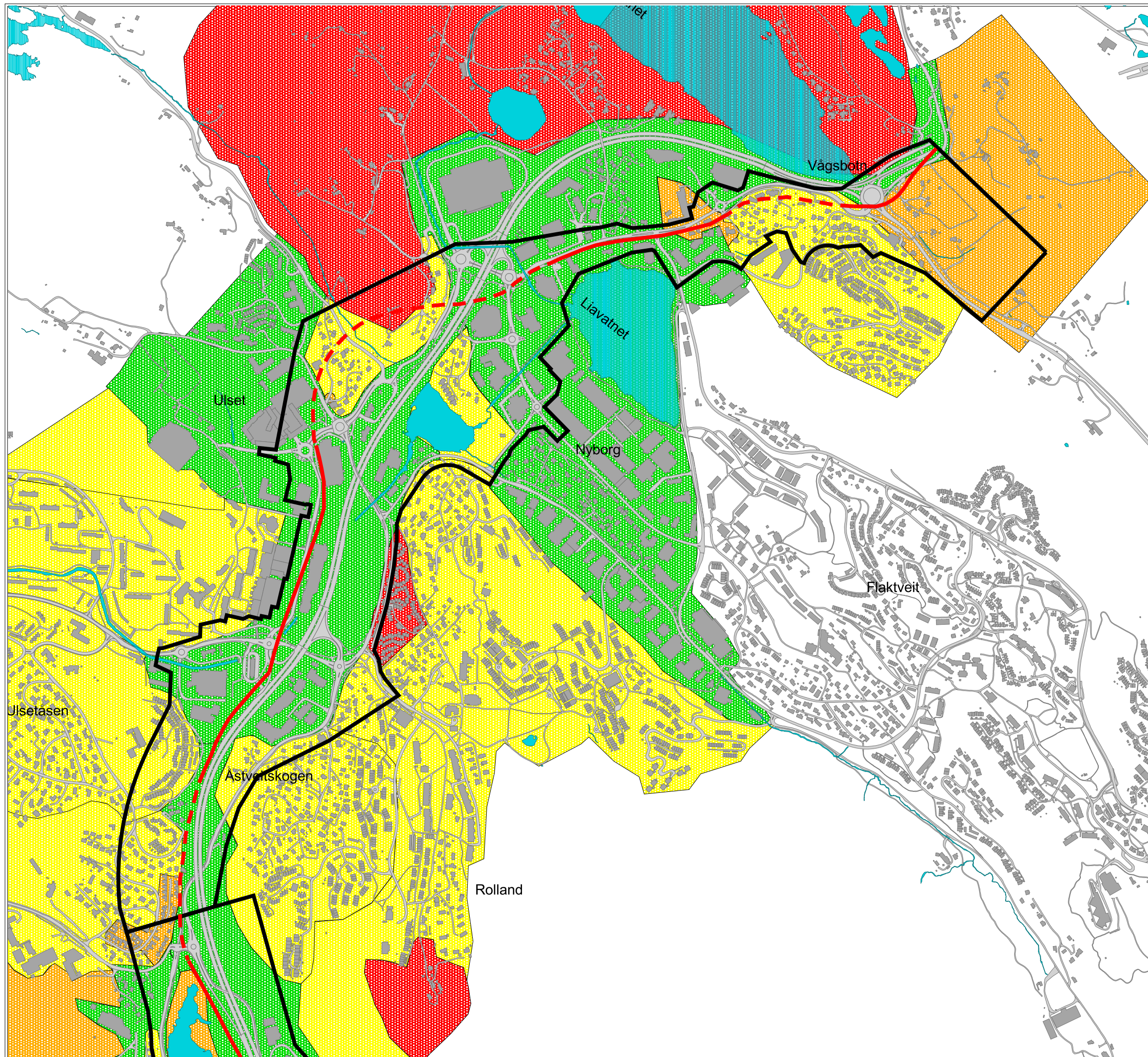
Middels sårbarhet

Stor sårbarhet

Delstrekning 4: Sårbarhet for vesentlige fysiske inngrep.

1:11000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 3, Planid.: 65820000
65840000

Plangrense

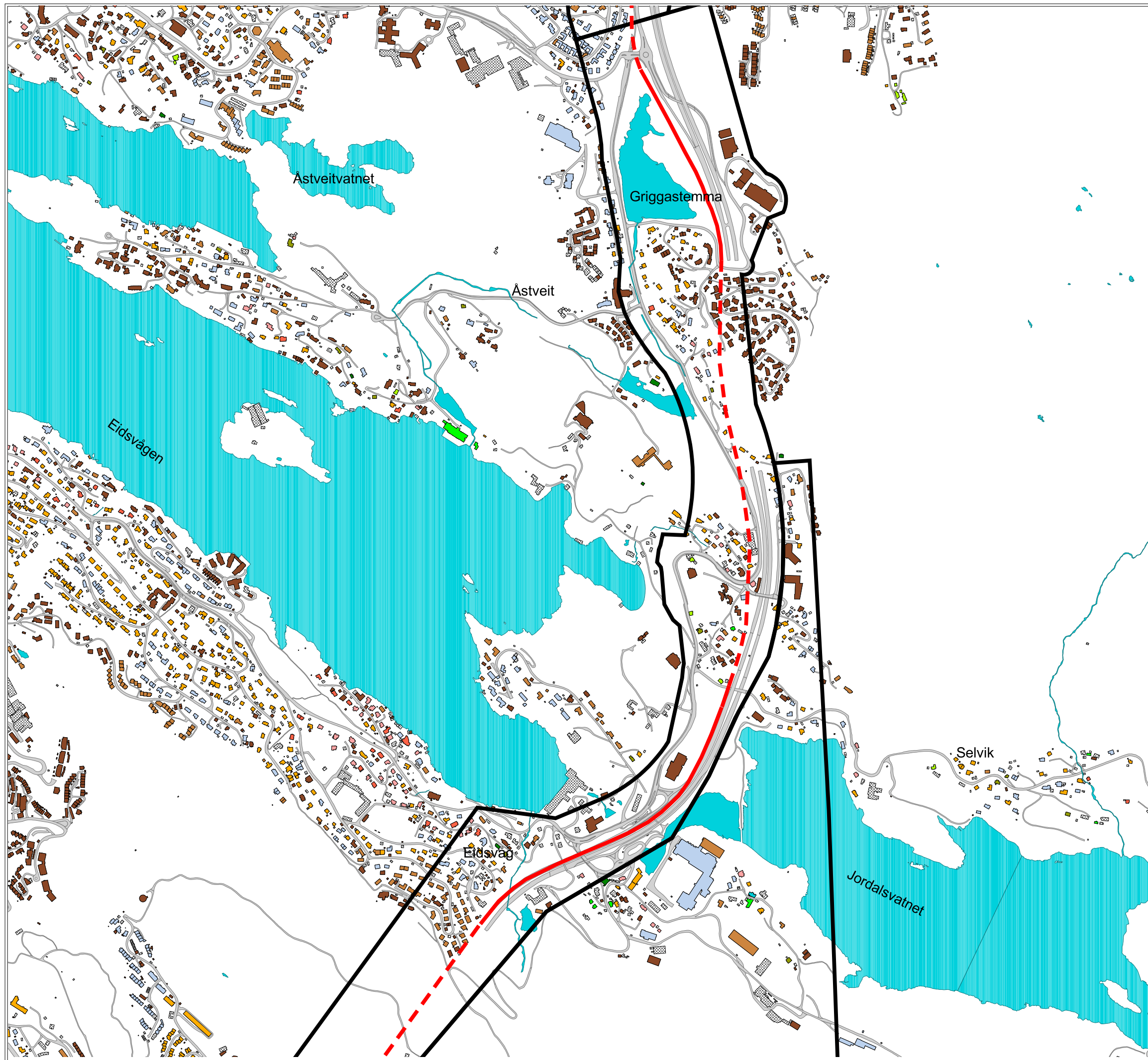
Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

- 1200 - 1536
- 1537 - 1649
- 1650 - 1700
- 1701 - 1800
- 1801 - 1849
- 1850 - 1899
- 1900 - 1909
- 1910 - 1919
- 1920 - 1929
- 1930 - 1939
- 1940 - 1949
- 1950 - 1959
- 1960 - 1969
- 1970 - 1979
- 1980 - 2100

Bygninger som mangler statusår i matrikkelen

Delstrekning 3: Alderskart

1:10500

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

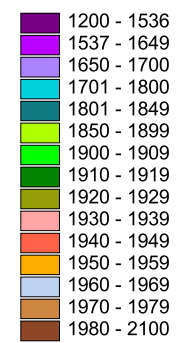
Delstrekning 4, Planid.: 65830000

Plangrense

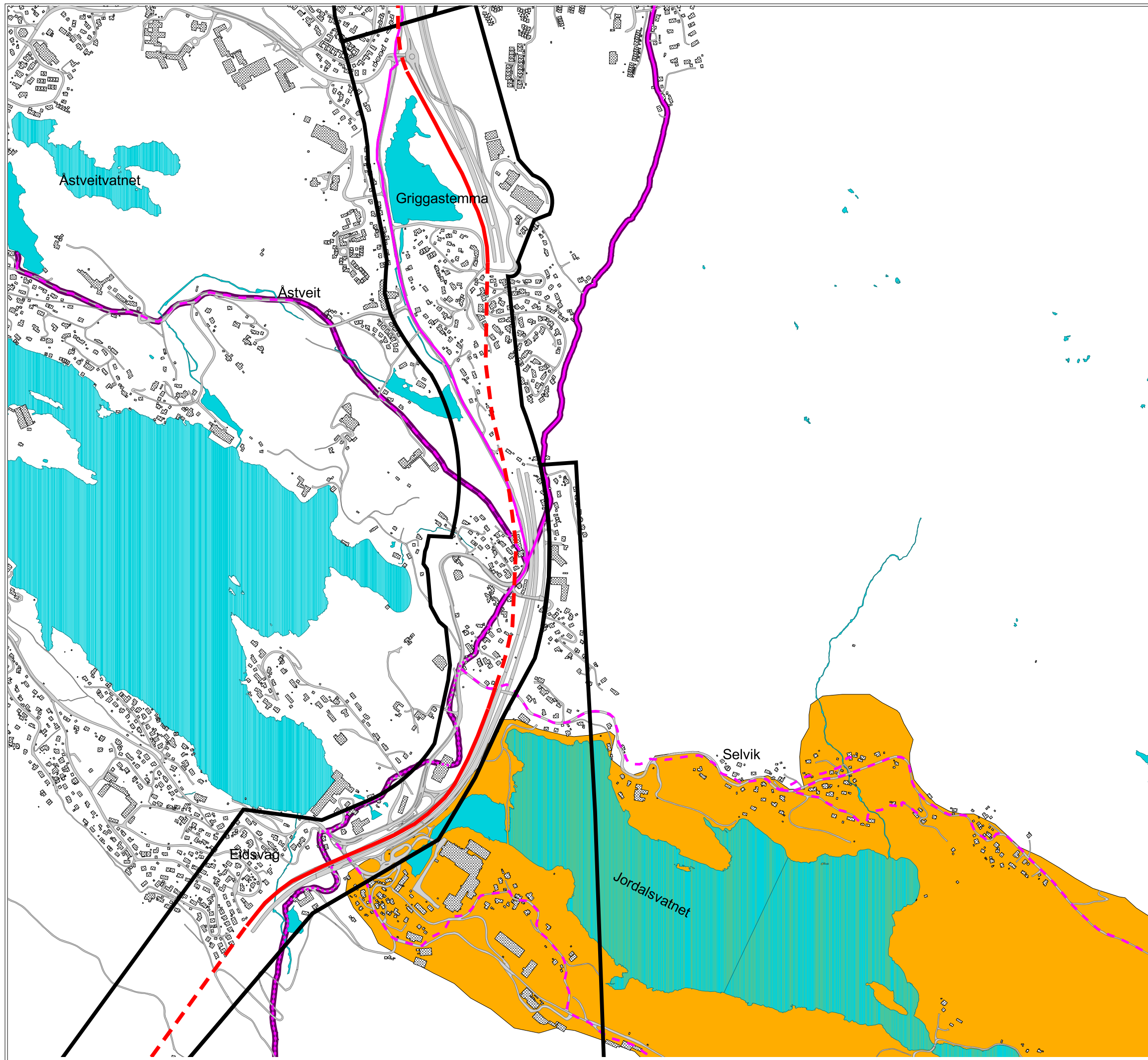
Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Bygninger som mangler statusår i matrikkelen

Delstrekning 4: Alderskart

1:9000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

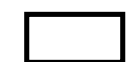
Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 3, Planid.: 65820000

Plangrense

Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Historiske veifar

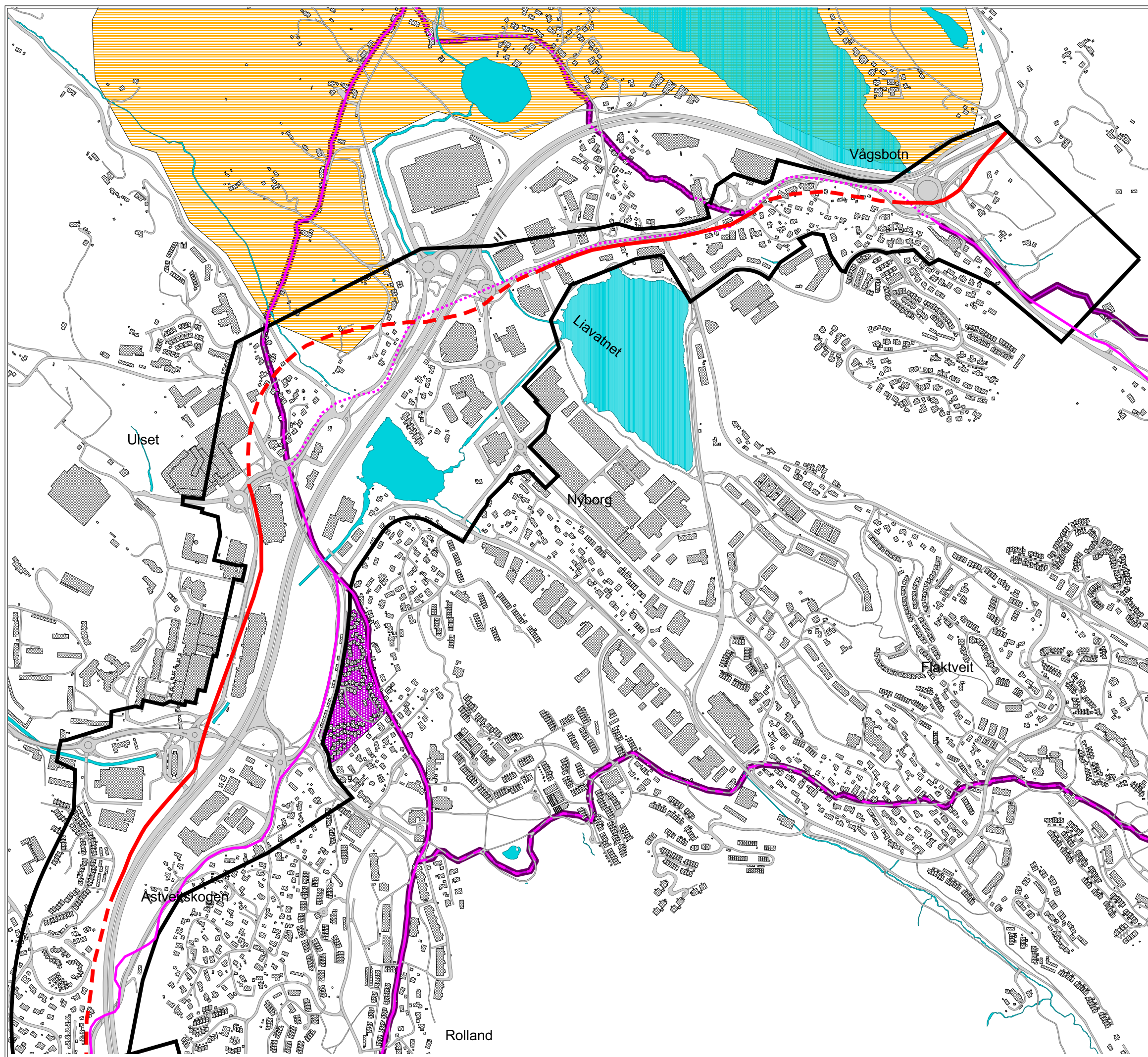

Hensynssoner i KPA

10-m buffer rundt historiske veifar

Jordbruklandskap - Jordalen

Delstrekning 3: Hensynssoner

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 4, Planid.: 65830000

Plangrense

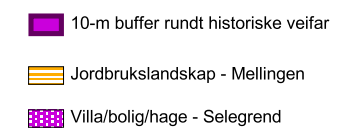

Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiptet linje i tunnel.

Historiske veifar

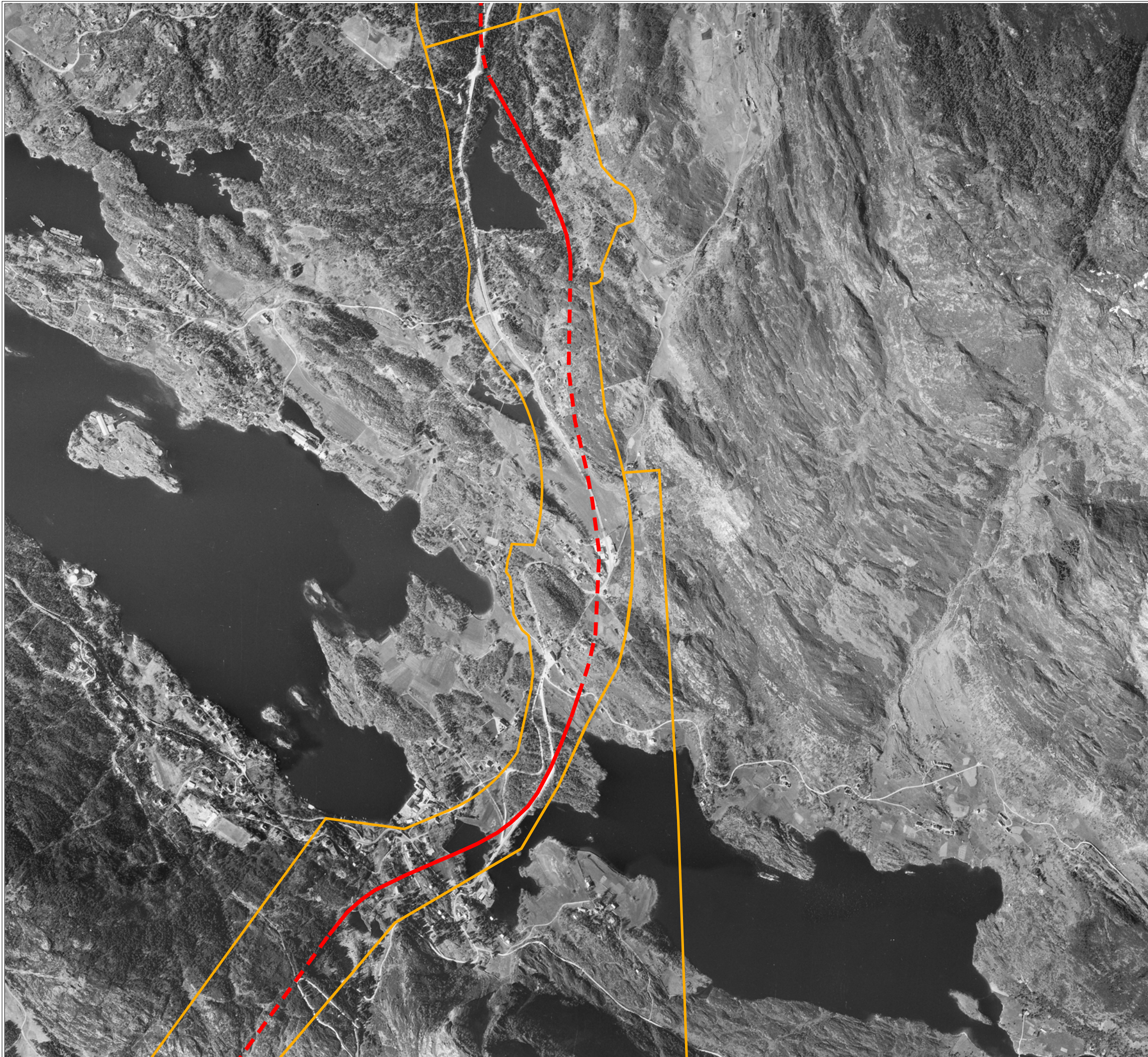

Hensynssoner i KPA

Delstrekning 4: Hensynssoner

1:9000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 3, Planid.: 65820000
Forlengelse av Fløyfjellstunnelen,
Planid.: 65840000

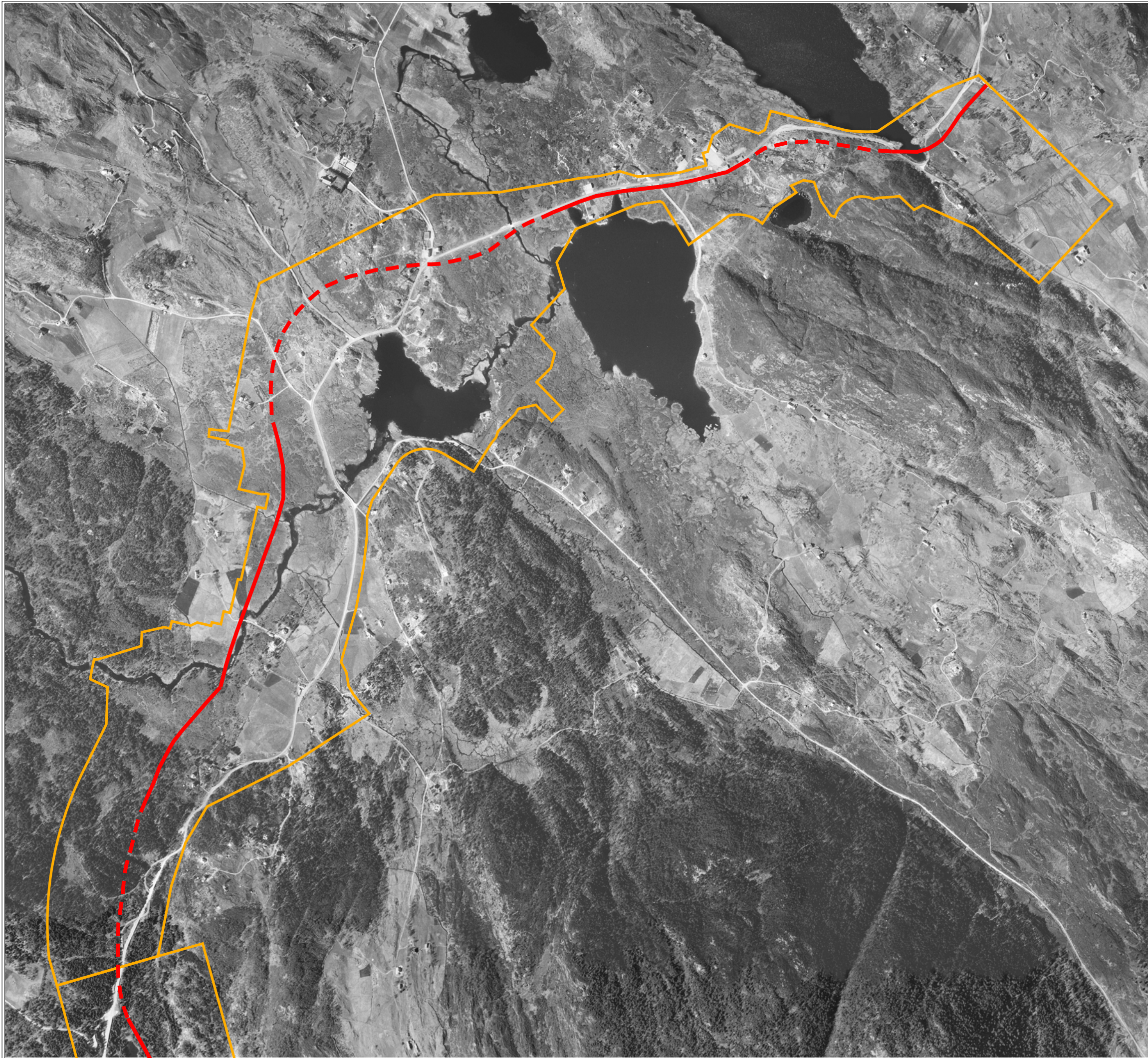
Plangrense

Bybanetrasé - sammenhengende
linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Ortofoto 1951

 1:10500

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 4, Planid.: 65830000

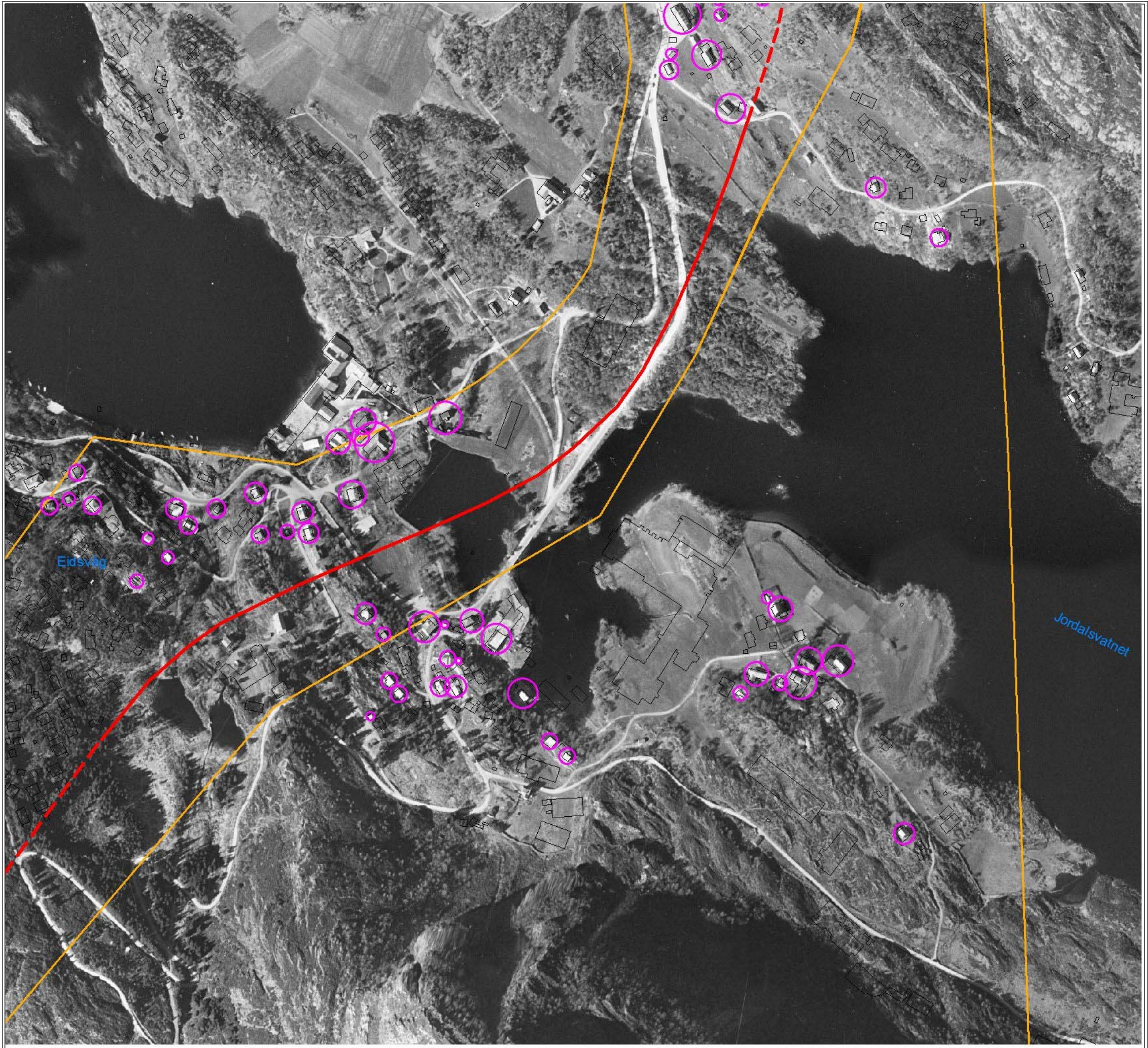
Plangrense

Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Ortofoto 1951

 1:9605

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 3, Planid.: 65830000
Forlengelsen av Fløyfjellstunnelen,
Planid.: 65840000

Plangrense

Bybanetrasé - sammenhengende
linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

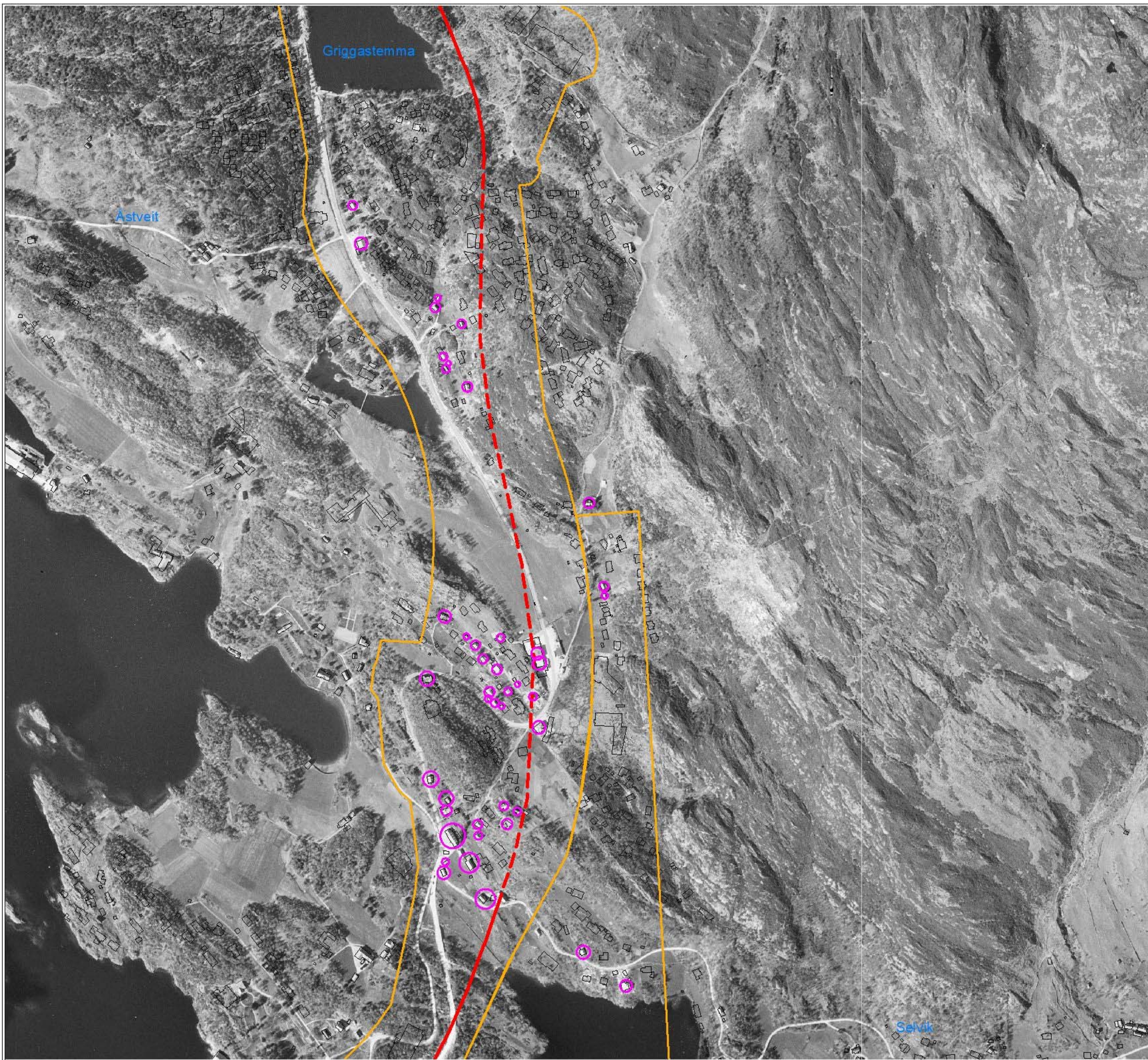
Dagens bygninger avmerket
på ortofoto fra 1951.

Bygninger på ortofoto fra
1951 som fortsatt står i dag.
Mange av bygningene har frem
til i dag vært igjennom større
eller mindre ombygginger.

Ortofoto 1951

 1:4000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

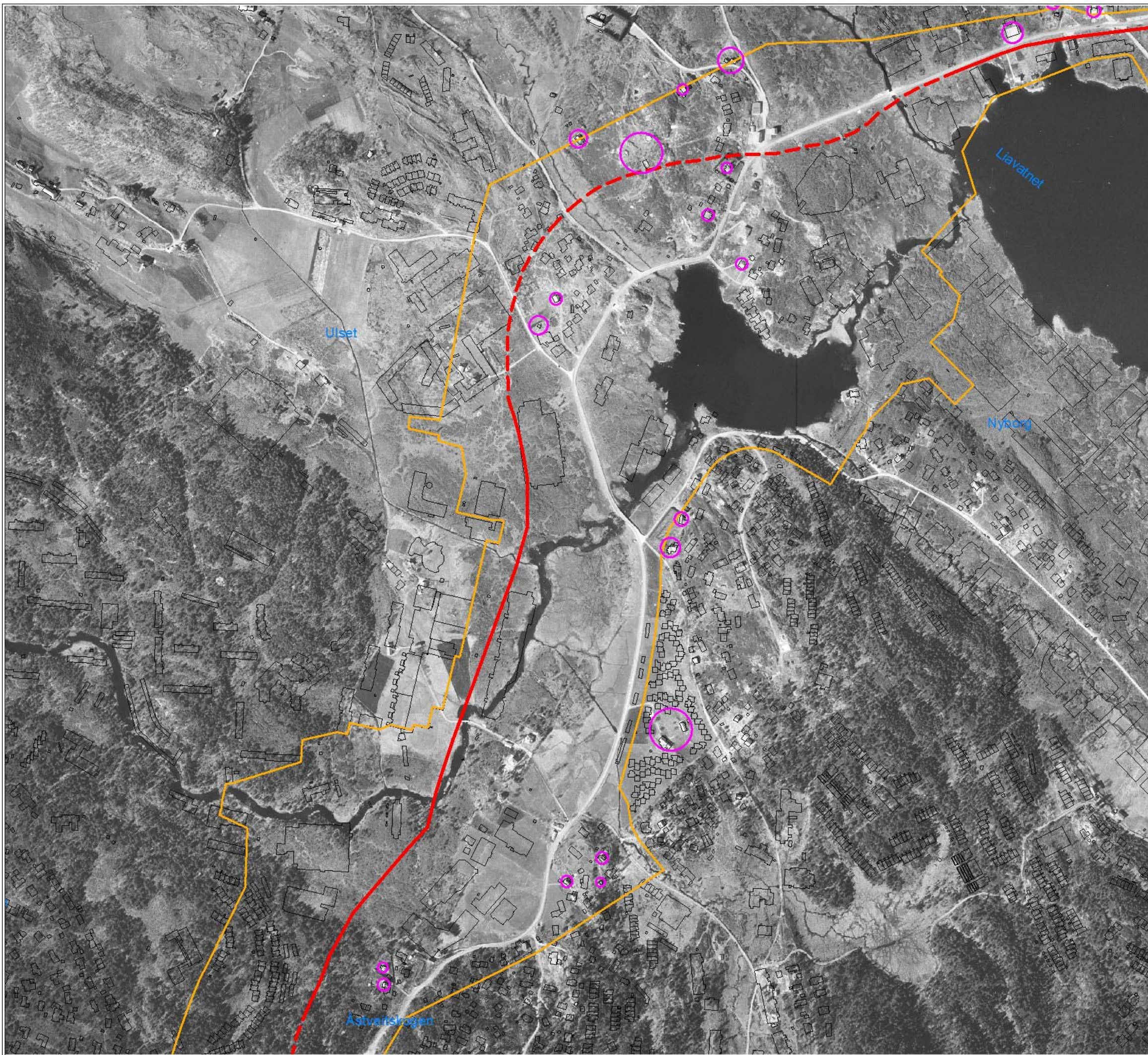
Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 3, Planid.: 65830000
Forlengelsen av Fløyfjellstunnelen,
Planid.: 65840000

- Plangrense
- Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.
- Dagens bygninger avmerket på ortofoto fra 1951.
- Bygninger på ortofoto fra 1951 som fortsatt står i dag. Mange av bygningene har frem til i dag vært igjennom større eller mindre ombygginger.

Ortofoto 1951

 1:6000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

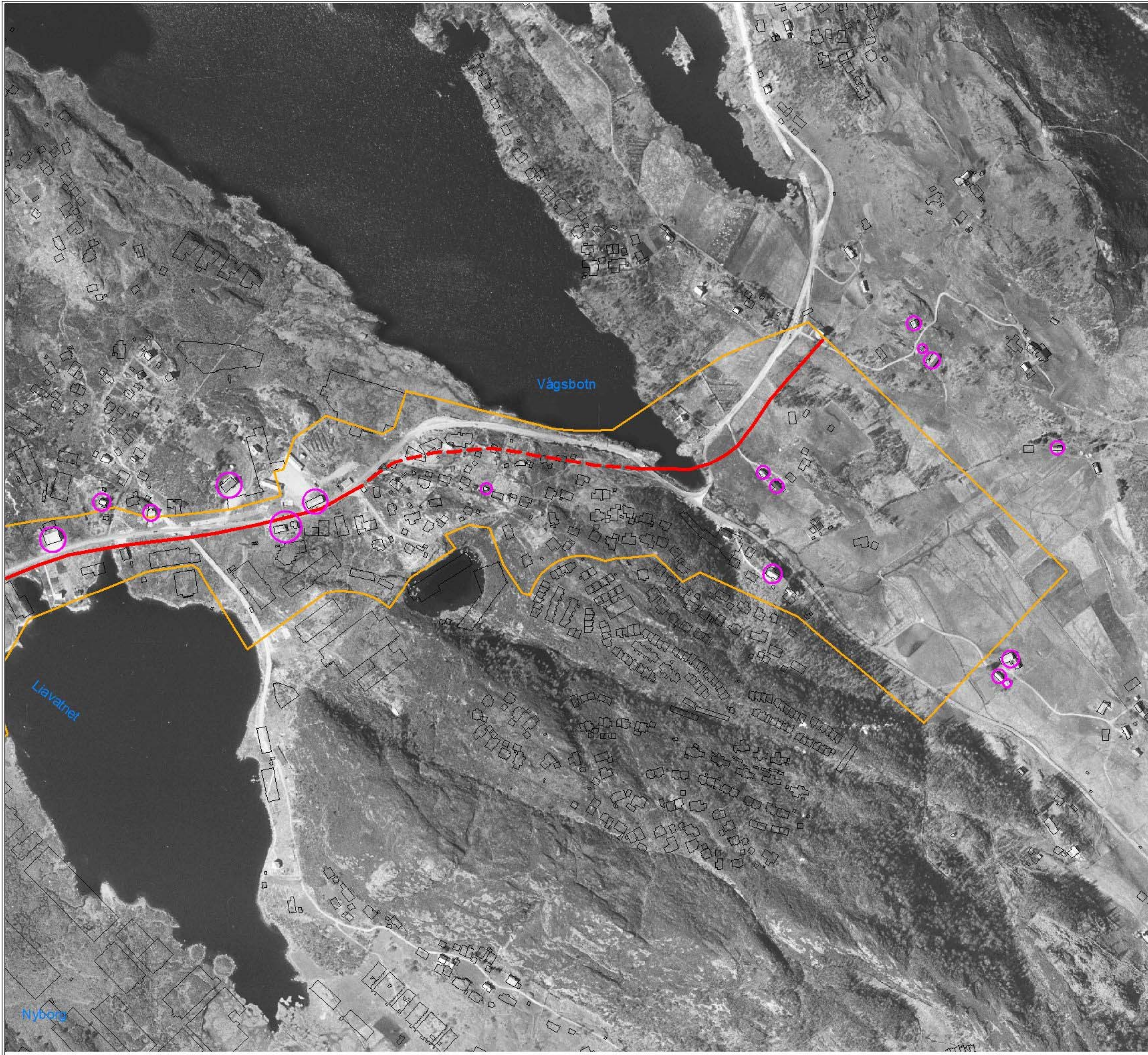
Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 4, Planid.: 65830000

- Plangrense
- Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.
- Dagens bygninger avmerket på ortofoto fra 1951.
- Bygninger på ortofoto fra 1951 som fortsatt står i dag. Mange av bygningene har frem til i dag vært igjennom større eller mindre ombygginger.

Ortofoto 1951

 1:6000

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 4, Planid.: 65830000

Plangrense

Bybanetrasé - sammenhengende linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Dagens bygninger avmerket på ortofoto fra 1951.

Bygninger på ortofoto fra 1951 som fortsatt står i dag. Mange av bygningene har frem til i dag vært igjennom større eller mindre ombygginger.

Ortofoto 1951

 1:4943

Tillegg til kulturminnegrunnlag

Bybanen fra sentrum til Åsane

Delrapport 3

BERGEN
KOMMUNE

Byantikvaren , desember 2018

Delstrekning 3, 4 og forlengelse
av Fløyfjellstunnelen

Plangrense

Bybanetrasé - sammenhengende
linje i dagen, stiplet linje i tunnel.

Rektangelkart 1856-1860

1:21397

BERGEN KOMMUNE

